

JÖNKÖPING UNIVERSITY

School of Health and Welfare

Könsnormer inom socialtjänsten

Hur klientens kön påverkar beviljandet av insatser
från socialtjänstens barn- och ungdomsavdelning

EXAMENSARBETE

HUVUDOMRÅDE: *Socialt arbete*

FÖRFATTARE: *Marcus Andersson och Nona Sas*

EXAMINATOR: *Mats Granlund*

JÖNKÖPING 2017, maj

JÖNKÖPING UNIVERSITY

School of Health and Welfare

Gendernorms within socialservices

How clients' gender affect the granting of services
from the child- and youth-department

EXAMENSARBETE

HUVUDOMRÅDE: *Social work*

FÖRFATTARE: *Marcus Andersson and Nona Sas*

EXAMINATOR: *Mats Granlund*

JÖNKÖPING 2017, may

Abstract

There is some research that indicates that there is a difference being made between men and women in many different contexts in Swedish society, including in social services. The differences being made can be anything from how social workers think about men and women to the adaptation of the language according to the client's gender, and what kind of help the clients are being granted, based on their gender. There is however limited research in regard to how social services treat women and men according to their gender, and there are reasons to believe that there is room for more research in this field. A lack of gender awareness and reflection can cause harm for the individual, hence he or she does not receive adequate help. More research in this field could contribute to increased understanding of the problem and hopefully a disclosure of the gender awareness.

The intention of this vignette study has been to examine whether these differences are being made within the social services for children and youth, and how these differences are being expressed in the work field. The choice fell on examining social workers within the field from all cities with a population of between 100,000 and 150,000 citizens, thus a total sample of the chosen population. The number of the cities that are corresponding with the intended selection is eleven. However, the results in this study cannot be generalized to the entire selected population, due to the great lack of participation. Four cities participated in this study and 57 social workers answered the questionnaire. Regarding the question whether the youth should be granted any service, the results point at no significant difference between genders of the clients. On the other hand, there is a significant difference regarding which type of service would be granted for the youth social workers considered being in need of service. More respondents granted family treatment for the boy than for the girl. Regarding other types of services being granted there were no significant differences. Regardless of these findings, tendencies can be distinguished that more boys than girls are granted services. The possible explanation is that this has to do with clients' gender, inclination of the vignette or loss of participants.

Sammanfattning

Det finns en del forskning som tyder på att det görs skillnad mellan män och kvinnor i många olika sammanhang i det svenska samhället, också inom socialtjänsten. Skillnaderna kan vara allt ifrån hur socialsekreterare tänker kring män och kvinnor, till hur de anpassar språket utefter klientens kön, samt vilka insatser klienterna blir beviljade baserat på deras kön. Forskning kring hur just socialtjänsten bemöter kvinnor och män är emellertid begränsad och det finns anledningar att tro att det är ett område där det finns utrymme för mer forskning. En brist i könsmedvetenhet och reflektion kan åsamka skada för den enskilde individen genom att denne inte får adekvat hjälp. Mer forskning på området skulle bidra till en ökad förståelse för problematiken och att socialtjänsten blir medveten om att klientens kön faktiskt har en påverkan.

I denna studie är avsikten att undersöka om dessa skillnader återfinns inom socialtjänstens barn- och ungdomsenheter och hur dessa skillnader följaktligen ser ut. Studien är gjord med en vinjett med en kort historia, och en enkät där deltagarna utifrån informationen i texten ombeds ta ställning till ett antal frågor. Valet föll på att undersöka ungdomshandläggare från alla svenska städer med en population på mellan 100.000 och 150.000 invånare, således ett totalurval för den valda populationen. Antalet städer som överensstämmer med tänkt urval är elva men på grund av det stora bortfallet kan resultaten inte generaliseras till hela den valda populationen. Fyra städer deltog i studien, med totalt 57 handläggare som svarade på enkäten. Gällande beslut om vilka insatser som ska beviljas visar resultaten på att det inte finns några signifikanta skillnader om insatser beviljas beroende på klienternas kön, däremot finns det en signifikant skillnad i vad för typ av insats som beviljades till ungdomarna som handläggarna ansåg var i behov av en åtgärd. Fler respondenter beviljade familjebehandling till pojken än till flickan. Gällande övriga beviljade insatser finns det inga signifikanta skillnader. Trots dessa fynd kan tendenser skönjas, som tyder på att fler pojkar än flickor blir beviljade insats. Detta kan tänkas att tendensernas styrka kan bero på faktorer som klientens kön, vinklingen i vinjetten, eller bortfall från studien.

Innehållsförteckning

Abstract	2
Sammanfattning	3
Inledning.....	5
Bakgrund	5
Lagstiftning	5
Insatser för barn och unga under tidigare år	7
Teori.....	8
Socialkonstruktivism	8
Genusteori.....	9
Litteraturöversikt.....	13
Aktualisering hos socialtjänsten	13
Könskonstruktioner och bemötande i socialtjänsten.....	16
Olika kön - olika insatser?	19
Närstående	20
Klient	23
Syfte och Frågeställningar	26
Frågeställningar:.....	26
Metod	27
Vinjett.....	27
Enkät	27
Pilotstudie	28
Urval och bortfall	29
Litteratursökning	29
Validitet och reliabilitet	30
Etik och problematik	31
Resultat.....	32
Analys	37
Benägenhet att bevilja insats.....	37
Familjebehandling	40
Diskussion	43
Metoddiskussion	43
Resultatdiskussion.....	46
Ytterligare forskning	49
Slutsatser	50
Litteraturförteckning	51
Bilagor.....	54
Vinjett Marie/Mikael	54
Enkät	54
Mail till chefer.....	56
Mail till handläggare.....	57

Inledning

Den tidigare litteraturen kring könsskillnader inom socialtjänstens olika verksamhet visar på att det finns en skillnad i hur klientens behov bedöms utifrån om det är en manlig eller kvinnlig klient. Kullberg (2004) visar i sin artikel att socialtjänstens beslut kring försörjningsstöd baseras till stor del på vilket kön klienten har. Även Schlytter (1999) har noterat att det görs en könsskillnad när handläggare ska besluta om åtgärder för ungdomar. Schlytter (1999) har tittat på omhändertagande enligt Lagen med särskilda bestämmelser om Vård av Unga (LVU, SFS 1990:52) 3§, och noterat att det finns skillnader beroende på om den som omhändertas är av manligt eller kvinnligt kön.

Utöver att titta på vilka olika beslut som tas baserat på klienternas kön är det även relevant att diskutera kring hur, och om, socialarbetare jobbar för att upprätthålla klassiska könsroller. Kullberg (2007) har, i en av sina studier, tittat på detta och visat att socialarbetare fokuserar på olika saker i samtal med klienter, och att socialarbetarens val av ämne tydligt kan kopplas till ett könsstereotypiskt tänkande.

Utifrån kunskapen om att det historiskt föreligger en skillnad inom delar av socialtjänstens verksamhet och att handläggare påverkas av klienternas kön när de gör bedömningarna, avser studien att undersöka om skillnaderna existerar även på ungdomsnivå, i åldern 13-20 år.

Hypotesen i denna studie är att socialsekreterare på barn- och ungdomsavdelning gör skillnad i beviljandet av insatser beroende på klienternas kön.

Bakgrund

I dagens samhälle talas det ofta om en jämställdhet mellan könen. Det är något som kämpas för och något som generellt ses som en positiv kraft i samhället. Men hur ser det ut egentligen? Är det så jämställt som tanken är att det ska vara?

Lagstiftning

Sveriges lag säger att samhället ska vara jämställt och att alla människor är lika inför lagen, oavsett kön.

Socialtjänsten ska enligt Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) 1 kap 1§:

“ på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet,
- jämlikhet i levnadsvillkor,
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.”

Socialtjänsten har således ett ansvar att se till individens behov, hennes självbestämmanderätt och möjlighet att utvecklas.

Socialtjänstlagen 1 kap 2§ säger även att:

“Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas.

Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande.

Med barn avses varje människa under 18 år”

Här är det tydligt att barnets bästa är det som handläggaren har att sträva efter, men vad händer om socialarbetarens syn är påverkad av klassiska könsnormer? Kommer det påverka vilka insatser som sätts in? Innebär detta att insatserna kan påverkas av vart i landet man som klient blir aktualiserad, och påverkar detta i så fall rättssäkerheten för klienterna? Detta är frågor som kan påverka hur socialtjänsten arbetar och hur de ser på kön hos sina klienter.

Insatser för barn och unga under tidigare år

Statistik från socialtjänsten (Socialstyrelsen, 2013) visar att närmare 32 600 barn och unga hade heldygnsinsats någon gång under 2013. Av dessa var 62 procent pojkar och 38 procent flickor, både enligt SoL och LVU. När det gäller vård enligt LVU var det vanligare att återopa hemmiljön som grund för omhändertagande av barn i åldern 0-17 år, nämligen i 72 procent av fallen, jämfört med 24 procent som var grundat på eget beteende. I 5 procent av fallen låg både hemmiljö och eget beteende som grund. Eget beteende som grund för LVU är vanligare för pojkar än för flickor.

En överskådlig bild över hur olika typer av heldygnsinsatser för individer i åldern 0-20 såg ut under 2013, redovisas nedan utifrån delar av statistik från socialstyrelsen. Redovisningen ska illustrera att det inom vissa placeringsformer finns en skillnad mellan könen (socialstyrelsen, 2013)

Tabell 1

Frekvenstabell presenterar fördelning av beviljade heldygnsinsatser från 2013

<u>Heldygnsinsatser 2013:</u>	<u>Pojkar</u>	Flickor	Totalt
Familjehem	10308	9142	19450
HVB-kommun/landsting	4447	971	5418
HVB - privat	4245	1591	5836
HVB med särskild tillsyn	606	228	834
Eget hem	202	227	429
Annan placeringsform	404	229	633
Totalt	20212	12388	32600

Statistik från Socialtjänsten visar att det utfördes totalt 28 709 insatser enligt SoL eller LVU för barn/unga under 2014, merparten av dem för ungdomar över 15 år. Statistiken visar att antalet insatser för pojkar var högre under detta år, 16 796 insatser (59 procent), jämfört med 11 913 insatser (41 procent) för flickor. Störst är skillnaden i gruppen 18-20 år där 5658 pojkar och 2952 flickor mottog insatser från socialtjänsten. Rent generellt beviljas det fler insatser för pojkar än flickor, oavsett ålder. Undantaget är omedelbart omhändertagande

enligt LVU, där fler flickor i åldrarna 10-12 och 13-14 omhändertas, samt fler flickor i åldern 13-14 vårdas enligt LVU.

Minskningen från 2013 till 2014 i det totala antalet insatser kan bero på att under 2013 räknades ensamkommande in i den siffran, något som inte tagits med i beräkningen under 2014 (socialstyrelsen, 2014).

Teori

Uppsatsen kommer huvudsakligen att utgå ifrån två perspektiv, socialkonstruktivism och ett genusperspektiv. Dessa två perspektiv är relevanta i denna undersökning eftersom det för det första är viktigt att förstå hur genus konstrueras i samhället och i mötet med andra, samt hur dessa konstruktioner påverkar utfallen på besluten som socialtjänsten beslutar om. Det finns även ett intresse av att se om socialarbetares tolkningar av manlighet och kvinnlighet påverkar deras beslutfattande.

Socialkonstruktivism

Det socialkonstruktivistiska tänkandets grundläggande ställningstagande är att verkligheten inte bara är en objektiv verklighet utan även någonting som konstrueras av individer i förhållande till omgivningen och andra individer i en existerande kontext (Berger & Lückmann, 1991). Med andra ord innebär detta att människan har en inneboende natur men även skapar sig själv i förhållande till omgivningen.

Världen kan enligt Berger och Lückmann (1991) förstås på olika nivåer. Samhällsnivån innebär att det är något som i princip alla är överens om, oavsett tid eller plats. Individ-/grupp-nivå å andra sidan är sådant som skiljer sig mellan olika individer eller grupper, beroende på tid eller plats. TolkanDET av abstrakta begrepp såsom ”manligt” och ”kvinnligt” befinner sig på individ-/grupp-nivå, det är en pågående social process som påverkar individens föreställningar, beroende på sammanhanget individen befinner sig i.

Enligt Berger och Lückmann (1991) så handlar socialkonstruktivism om att alla våra beteenden är inlärdA på det här sättet, allt från hur vi konstruerar tolkningar av komplexa

samhällsproblem, till hur vi beter oss när vi går och handlar. Det handlar om sociala processer där individer kontinuerligt delar med sig av sina kunskaper till folk runtomkring sig tills man hamnar i ett läge där beteendena sammanfaller och alla är överens om hur man ska bete sig i den specifika kontexten man befinner sig i, beteendet blir sant och riktigt. Dessa sanningar blir i förlängningen internaliserade regler som de flesta i den kontexten är överens om och accepterar. På så vis är det en hemul tolkning att säga att människor är en produkt av sin omgivning. Giddens och Sutton (2013) förklarar socialkonstruktivism som ett perspektiv på verkligheten där vår verklighet konstrueras utifrån våra interaktioner med människor runt omkring oss. Med andra ord kan man säga att fenomen som ”manligt” eller ”kvinnligt” inte är något som existerar helt fristående utan det är fenomen som får betydelse bara i interaktionen människor emellan. En socialkonstruktivist hade således inte varit intresserad av det biologiska könet, i en diskussion om manligt och kvinnligt, utan hade snarare fokuserat på genus, vilket är det social konstruerade könet.

Ett typexempel på hur dessa sociala konstruktioner tagit sig i uttryck är att män är mer aktiva och våldsamma, och att kvinnor är lugnare och mer tillbakadragna. Detta skulle enligt Payne (2015) bero på att det finns en social konstruktion som vi alla är mer eller mindre medvetna om, och i olika grad accepterar som gör att vi tar på oss dessa olika roller i olika kontexter. Socialkonstruktivismen kan på så vis förklara hur samma fenomen kan te sig så olika för olika människor. Det handlar enligt Payne (2015) helt enkelt om i vilka kontexter människor fått lära sig om de olika fenomenen. Om vi återigen tänker oss manligt och kvinnligt som utgångspunkt så har alla människor en tanke om vad det innebär att vara man respektive kvinna, men dessa åsikter överensstämmer oftast inte med andra personers. Det beror på att de olika personerna helt enkelt har blivit uppfostrade och befunnit sig i kontexter där det har funnits olika syn på manligt och kvinnligt och detta har sedan i personen blivit till en unik syn på manligt och kvinnligt, som den personen sedan för vidare till sin omgivning som den fortsätter att påverka, och påverkas av. Socialkonstruktivismen handlar dock om så mycket mer än om hur manlighet och kvinnlighet skapas och påverkas.

Genusteori

Genusteorin är ett eget forskningsområde som sprungit ur socialkonstruktivistiska teorier, där tankarna går i riktning mot att kön och genus är konstruerat. Tidigare har uppdelningen

mellan det biologiska könet och genus som anses vara socialt konstruerat varit skarp. Mattson (2010) förklarar däremot att uppdelningen mellan kön och genus inte är lika stark i dagens forskarvärld som den varit. Moderna forskare tenderar att använda sig av antingen den ena eller den andra termen i förklaringen kring manligt och kvinnligt. Mattsson (2010) utgår ifrån begreppet kön i sin förståelse av manligt och kvinnligt och hur detta konstrueras. Hon skriver om genusvetenskaplig forskning och teorier som säger att kön inte är något fast utan något som förändras från livets början till livets slut. Tolkningen av kön och hur det yttrar sig avgörs av den sociala, historiska och kulturella kontexten (Mattson, 2010). Kön "görs" redan från födseln, flickor kläs i rosa och pojkar i blått, det skiljs dessutom mellan pojkleksaker och flickleksaker. De förväntningar som samhället ställer på människor är avgörande för hur kön görs. Dessa förväntningar ställs i ljuset av de historiska, sociala och kulturella perspektiv som människor bär med sig. Man kan exempelvis se på hur det talas om olika saker och hur detta påverkar människans sätt att se på saker och ting. Det kan handla om så enkla saker som uttrycket "kasta som en tjej". Det finns någonstans en förväntan att flickor ska vara sämre på fysiska aktiviteter än pojkar, och detta menar genusteoretiker påverkar både hur individer betar sig i förhållande till flickor som utövar sport, samt flickornas förväntan på sig själva. Man kan säga att hur det pratas om något gör det förståeligt. Ett exempel på detta är bemötandet av flickor och pojkar som skiljer sig åt. Flickor bemöts i större utsträckning mildare, och pojkar bemöts oftare med en något hårdare ton. Bemötandet är visserligen delvis beroende av hur individer betar sig i enlighet med olika mediers framställande av kvinnor och män, liksom andra sociala sammanhang såsom på arbetsplatsen, i fritidssammanhang och privat. En individs handlingar påverkas med andra ord av omgivningens reaktioner på dennes beteende, via att önskvärda respektive icke önskvärda beteenden antingen uppmuntras, eller straffas Mattsson (2010).

Fäldt och Kullberg (2012a) gör en skillnad mellan kön och genus, och diskuterar hur det tas för givet hur män och kvinnor ska vara och att detta leder till att genus "görs" i det sociala arbetet. Individen bör enligt författarna betraktas ur två dimensioner: dels ur dimensionen kön som är relativt stabil och inneboende, dels ur dimensionen genus som anses vara en mer rörlig, social eller samhällsrelaterad sida. Kön dimensionen, som handlar om hur variationer i egenskaper, handlingar, upplevelser, förmågor och uppfattningar, kan enligt Fäldt och Kullberg (2012a) knytas till hur kvinnor och män fungerar som biologiska och kulturella varelser. Detta i sin tur påverkas av biopsykologiska strukturer och processer. Man kan således säga att vissa anser att det finns biologiska skillnader som går bortom det ytliga, och

menar att pojkar exempelvis är mer aggressiva och utagerande medan flickor tenderar att vara mer timida och tillbakadragna (Maschi, Perez & Gibson, 2010)

Genusdimensionen betraktas som socialt konstruerad och är beroende av hur män och kvinnor positioneras i samhället, som exempelvis att kvinnan fortfarande förväntas ha det övergripande ansvaret för hem och barn, medan män förväntas vara familjeförsörjare. Detta speglas även på diverse andra livsområden, såsom inom skolan där flickor förväntas vara lugnare och prestera bättre (DuPaul, Jitendra, Tresco, Junod, Volpe & Lutz, 2006).

Genom bemötandet både som individer och professionella, är människor delaktiga i skapandet och bevarandet av de skilda förväntningar som finns på kvinnor och män. Fäldt och Kullberg (2012a) menar på att trots att det finns vissa delar i förhållandet av manligt och kvinnligt som ligger på en biologisk nivå, så bör man se till den sociala nivån i sökandet av orsaksförklaringar till detta förhållande av manligt och kvinnligt, som inom politik, marknad och familj.

Fäldt och Kullberg (2012a) skriver att inom socialpsykologin så menar man att mäns och kvinnors sociala beteenden uppstår i samspel med andra människor och beroende på vilket sammanhang de befinner sig i. Människors beteenden är alltså i socialpsykologisk bemärkelse inte låsta, till skillnad från ett biopsykologiskt synsätt.

Enligt Fäldt och Kullberg (2012a) finns det fyra processer som förklarar hur genus skapas:

”1: Hur människor framträder och *presenterar sig själva* och sina avsikter och förväntningar.

2: Hur människor *tolkas och bedöms av andra* människor.

3: Hur *förhandlingar* om identiteter och genus förlöper i interaktionen människor emellan.

4: Hur *sammanhanget och kategoriseringssystem* eller kulturella koder som är länkade till sådana sammanhang bidrar till förhållandet.”

Dessa processer samverkar, påverkar och kompletterar varandra (Fäldt & Kullberg 2012a). Hur andra människor uppfattar en individ och tolkar det denne säger och gör är kopplat till hur hon eller han presenterar sig själv. Tolkningen och självpresentationen påverkar också hur förhandlingarna med andra fortskrider. Allt detta utspelas inom ramen för kategoriseringssystem som formar människors tillvaro. Dessa kategoriseringssystem står för

alla stela uppfattningar om kvinnor och män som sprids i politiken, konst, litteratur, med mera.

Fäldt och Kullberg (2012a) har i sin forskning kring kön visat att det gärna tillskrivs vissa utmärkande drag för män och kvinnor. Det visar sig genom att män i större utsträckning anses agera mer handlingskraftiga, självsäkra, kunniga och distanserade och håller gärna tillbaka brister och svagheter. Dessa drag kallas i socialpsykologisk forskning för statushävdande och självsäkerhet. Kvinnor å andra sidan anses vara mer känslamma, relationsorienterade och jämlikhetsorienterade och mer sällan visar tecken på självsäkerhet, kompetens och distansering. Fäldt och Kullberg (2012a) skriver att skillnaderna i mäns och kvinnors självpresentationer kan vid en flyktig anblick tolkas vara grundade i biopsykologiska olikheter mellan könen. Inom socialpsykologisk forskning (Fäldt & Kullberg, 2012a) har det påvisats att skillnaderna mellan män och kvinnor kan ha att göra med de sammanhang de är presenterade i, snarare än olikheter mellan könen som är oföränderliga. Beroende av hur olika sammanhang är könskodade, anpassar män och kvinnor sina självpresentationer, det vill säga om det sätts en typiskt manlig eller typiskt kvinnlig etikett på kontexten. Exempelvis kvinnor som befinner sig i en situation som tolkas som typiskt kvinnlig tenderar att uppträda mer positivt och är mer säkra på att de kan utföra ett arbete väl, motsatsen gäller om de befinner sig i en manligt kodad situation. Män å andra sidan uppträder mer självsäkert och är mindre rädda för att misslyckas i manligt kodade situationer. Det vore således rimligt att påstå att en kvinna som befinner sig i ett typiskt kvinnligt yrke, låt oss säga socionom, kommer känna sig säkrare på att göra ett bättre jobb än hon hade känt sig om hon var snickare, som generellt kan anses vara ett typiskt manligt yrke. Detta går att förstå utifrån ett genusteoretiskt perspektiv genom att se på de tysta överenskommelserna om vad som är "manligt" och "kvinnligt". Kvinnor ses som mer omhändertagande och typifieras således enklare in i rollen som socialarbetare. Typifieringen gör även att kvinnan i det här fallet i större utsträckning identifierar sig med den omhändertagande rollen, och för dessa värderingar vidare till människor runtomkring sig, och förstärker därmed synen angående den omhändertagande kvinnan.

Enligt forskning så påverkas båda könen av situationer som är tydligt könskodade. Denna tradition av att knyta vissa aktiviteter så tydligt till män eller kvinnor gör att det kan upptäckas en märkbar skillnad i framgång och prestation bland dessa områden.

Att vissa aktiviteter och vissa problemområden könskodas är inte fenomen som ska ses som statistiskt och oföränderligt, då kategoriseringssystemen skiftar över tid och mellan kulturer. Görandet av kön är förenat med förändringar i värderingar över tid samt i varierande sociala

kontexter, och detta har betydelse för vilka förväntningar det finns på män och kvinnor. Trots detta är det möjligt att se vissa varaktiga drag som kan kopplas till manligt respektive kvinnligt. Denna kategorisering av drag kan tänkas vara relaterad till hur det var förr i tiden, när människor behövde få en kärnfamilj att fungera (Fäldt & Kullberg, 2012a). Antagandet att det är biologiska faktorer som styr män och kvinnor i sitt handlande, färgar till stor del det vetenskapliga arbetet än idag. (Giddens & Sutton, 2014).

Litteraturoversikt

Som vi ser i bakgrunden har socialtjänsten ett lagligt ansvar att behandla alla utifrån sina egna unika förutsättningar och inte baserat på kön, etnicitet, sexuella läggning eller andra faktorer. Nedan kommer redogörelse för forskning som tyder på att samhället kanske inte är så jämställt som man kan tro. Det finns tydliga situationer där människor återfaller i klassiskt könstänk och där man i olika sammanhang gör kön på personer man möter utifrån förutfattade tankar och åsikter. Det kommer också att framgå att även om det är oönskat, så gör socialarbetare i stor utsträckning kön i mötet med sina klienter. Utifrån den kunskapen, är det möjligt att dessa strukturer av att göra kön på sina klienter, påverkar utfallet av vilka insatser som sätts in för klienterna?

På grund av bristande forskning på området som undersöks i denna studie, finns det väldigt lite information om hur klientens kön påverkar förhållandet socialarbetare-ungdomar och hur detta påverkar vilka olika insatser som erbjuds. Det finns forskning inom områden som exempelvis ekonomiskt bistånd, eller hur socialarbetarens kön påverkar utfallet. Avsaknaden av forskning gör att studien tar sin utgångspunkt från olika delar av socialtjänsten och utgår ifrån att liknande tendenser, att könstypifiera sina klienter, även existerar inom barn och ungdom. Detta görs för att det finns stöd för att könstypifiering pågår inom i princip alla områden inom samhället, och det finns ingen anledning att tro att det skulle vara annorlunda inom socialtjänstens barn och ungdomsavdelning.

Aktualisering hos socialtjänsten

Det finns flera skäl till varför ungdomar aktualiseras hos socialtjänsten, men finns det en skillnad i varför pojkar och flickor aktualiseras? Maschi, Perez och Gibson (2010) samt

Maschi, Smith Hatcher, Schwalbe och Scotto Rosato (2008) har i sina studier kring hur ungdomar får kontakt med USA:s motsvarighet till socialtjänsten (hädanefter bara kallat socialtjänsten) visat att det finns en skillnad i varför flickor och pojkar blir refererade till socialtjänsten. Flickor blir i högre utsträckning refererade till socialtjänsten på grund av sexuellt utnyttjande eller familjeproblem, som exempelvis missbrukande föräldrar eller dålig gränssättning, pojkar å andra sidan blir i högre utsträckning refererade på grund av dåligt psykiskt mående, suicidtankar, fysiskt våld eller dåligt umgänge. Som generella riskfaktorer nämner Maschi, Smith Hatcher, Schwalbe och Scotto Rosato (2008) exempelvis låg socioekonomisk status, hemlöshet eller handikapp.

Tidigare forskning på området visar att det finns olika normer beroende på om klienten är av manligt eller kvinnligt kön, och att de olika förväntningarna påverkar vilket typ av stöd som socialtjänsten erbjuder. Schlytter (1999) har i sin studie visat på hur dessa olika normer tar sig i uttryck i svensk kontext när det kommer till omhändertagande enligt LVU 3§. Schlytters (1999) undersökning ger ett historiskt perspektiv på hur omhändertaganden har sett ut, och ger också en fingervisning angående hur normsystemet såg ut och hur handläggarna tänkte kring de olika könen när de gjorde ett omhändertagande. Enligt studien fanns det stora skillnader både i varför ungdomar blir omhändertagna, och hur handläggarna argumenterar kring vilka beteenden som kan räknas som ett problembeteende. Schlytter (1999) visar att flickor oftare omhändertogs på grund av omständigheter såsom misshandel i hemmet, rädsla för sin pappa, psykisk ohälsa kopplat till suicidbenägenhet samt sexuella kontakter eller om flickan umgås med äldre killar på flyktingboenden. För pojkar gällde snarare faktorer som aggressioner och våldsutövning som grunder för omhändertaganden.

Schlytter (1999) noterade att kvinnor bedömdes utifrån en annan måttstock än män när det kommer till omhändertaganden. Schlytter beskrev en dubbelbestraffning och ett maktmönster som ser ut på följande sätt, Kvinnor utnyttjas sexuellt, kvinnor blir oftast ensamt ansvariga vid en möjlig graviditet, och kvinnan kan inte värja sig mot våld. Dessa är faktorer som gör att kvinnan kan bli omhändertagen. Det är även ett sätt att skuldbelägga kvinnan, hon blir bärare av ansvaret för en händelse hon inte kan vara ansvarig för. För pojkar är sexualiteten inte kopplad till ett problembeteende. Det är helt normalt för pojkar att ha flera lösa sexuella kontakter, medan det för flickor tolkas som ett problembeteende.

Maschi, Perez och Gibson (2010) samt Maschi, Schwalbe, Morgen, Gibson och Violette, (2009) menar även att pojkar och flickor har olika copingmekanismer för att hantera stress och ångest. Pojkar uppvisar i högre utsträckning utagerande problematik i form av aggression och våld, medan flickor uppvisar interna problem som depression och ångestsjukdomar. Maschi, Perez och Gibson (2010) förklarar detta utifrån vilka samhällsförväntningar det finns på pojkar och flickor. Det är så att säga mer acceptabelt och förväntat att pojkar ska externalisera sina problem i form av aggressioner och våld, precis som det är förväntat att flickor ska internalisera dem. Pojkar och flickor som bryter mot denna tysta överenskommelse angående könsnormer ses som avvikande (Maschi, Perez och Gibson, 2010). Andra aspekter som nämns är även att flickor i större utsträckning lättare kan prata om sina känslor och upplevelser, det finns helt enkelt en förväntan och större acceptans för att flickor gör det än för pojkar.

Maschi, Perez och Gibson (2010) förklarar utifrån tre olika perspektiv varför pojkar i högre utsträckning får kontakt med professionella hjälpare. Det biologiska perspektivet argumenterar för att flickor är det svagare könet och att de behöver skyddas medan pojkar har ett biologiskt styrt utagerande beteende. Socialkonstruktivisterna argumenterar för att pojkar och flickor socialiseras in i könsroller och de antar beteenden som är könsnormativa. Utifrån det sociala nätverksperspektivet argumenteras det för att barnens sociala nätverk är avgörande för huruvida barnen blir aktualiserade hos socialtjänsten. Barnens nätverk är de som uppmärksammar problematiken. I den mån flickor får kontakt med professionella så är det oftare via sjukvården eller psykiatrin, pojkar å andra sidan får oftare kontakt med särskild skolgång, missbruksvården eller ungdomsvården (Maschi, Schwalbe, Morgen, Gibson & Violette, 2009).

Enligt Zarger och Rich (2016) samt Maschi, Perez och Gibson (2010) uppmärksammar föräldrar sällan barnens psykiska ohälsa, framförallt när det kommer till problematik såsom ångest. De anser att föräldrarnas upplevelser är en av de viktigaste faktorerna för att barns behov ska uppmärksammas. Gör föräldrarna inte det så leder det till att barnens problematik eskalerar innan det upptäcks.

Detta går att se som ett förstärkande av könsroller och samhällets förväntningar på hur pojkar och flickor ska bete sig. Det har redan konstaterats att det är mer acceptabelt för pojkar att vara mer aktiva och flickor att vara mer inåtvända, och tidigare forskning har visat att pojkar generellt får ett mer utagerande beteende vid psykisk ohälsa, medan flickors beteende internaliseras i form av depression och ångest. Detta kan enligt Maschi, Schwalbe,

Morgen, Gibson och Violette (2009) helt enkelt bero på att nätverken runt barnen faktiskt i större utsträckning ignorerar depression hos pojkar och ADHD hos flickor, då pojkar och flickor har fått lära sig hur de ska bete sig, och därför beter sig i enlighet med samhällets förväntningar på dem. DuPaul, Jitendra, Tresco, Junod, Volpe och Lutz (2006) har påvisat att det finns en skillnad i hur skolan bedömer ADHD-problematik bland pojkar och flickor. Deras resultat bekräftar det Maschi, Schwalbe, Morgen, Gibson och Violette (2009) skrivit i och med att de visar att skillnaden mellan pojkar utan ADHD och pojkar med ADHD är markant mindre än när det gäller flickor med ADHD och flickor utan. Lärarna uppmärksammar alltså snabbare pojkar med ett utagerande och störande beteende än de gör med flickor. DuPaul, Jitendra, Tresco, Junod, Volpe och Lutz (2006) menar att detta hänger ihop med de förväntningar lärarna har på pojkar och flickor. Denna förväntan på pojkars och flickors beteenden som framgår av DuPaul, Jitendra, Tresco, Junod, Volpe och Lutz (2006) studie förklarar de tidigare resultaten om varför pojkar i högre utsträckning hamnar hos professionella hjälpare. Inte nog med att det finns en förväntan på hur pojkar och flickor ska bete sig, pojkar saknar även det informella, icke-professionella nätverket som kan skydda dem när de hamnar i stress- och ångestfyllda- situationer (Maschi, Perez och Gibson, 2010).

Könskonstruktioner och bemötande i socialtjänsten

Claezon (2008) har i sin bok "Att göra skillnad" visat att det finns en skillnad i hur handläggare pratar och bedömer de olika könen sexualitet. Pojkar med många sexuella partners beskrivs oftare i positiva ordalag, medan flickor oftare beskrivs negativt. Claezon (2008) har bland annat tittat på vilka begrepp som hade använts om klienten i tidigare utredningar. Det visade sig att språkbruket kring flickor i högre grad gjordes ansvariga för både sina egna och föräldrarnas tillkortakommanden. Pojkar å andra sidan beskrivs som mer passiva och "drabbade" av negativa omständigheter.

Flickor beskrivs ibland som att de har "avvikande intressen". I de här fallen handlar det exempelvis om flickor som intresserar sig för bilar och motorer. Claezon (2008) noterar att när dessa flickor blir beskrivna i förhållande till sina "avvikande intressen" så beskrivs de oftast i sexuella termer av socialarbetarna. De menade alltså att för att flickorna hade ett intresse som bröt mot klassiska könsnormer, så utsatte sig flickorna för en sexuell risk och att detta var en grund för oro. Socialarbetarna beskriver det alltså som att flickor utsätter sig

för fara, och sätter sig i situationer där de riskerar att råka ut för sexuellt våld, återigen ett sätt att skuldbelägga kvinnor och deras sexualitet. Claezon (2008) menar alltså att pojkars sexuella beteende är helt normal, medan flickors problematiseras. Claezon (2008) menar att det finns en samhällslig förväntan på att flickor ska "hålla på sig", och vara försiktiga med sin sexualitet, medan pojkar uppmuntras att leva ut sin sexualitet. Det blir således ett sätt att återigen skuldbelägga kvinnan, och lägga ansvaret på henne för att aktivt hålla sig borta från situationer där hon riskerar att råka illa ut.

Risken med denna typ av bemötande är att socialarbetaren förstärker och cementerar klassiska könsroller och bibehåller maktstrukturer. Det påverkar även våra förväntningar kring vad pojkar och flickor förväntas göra, och hur dessa förväntningar ska bemötas.

Schlytter (1999) tittade även på omhändertaganden i förhållande till missbruk, och även här upptäckte hon en skillnad. Det som för pojkar räknades som ett normalt och hemult drickande, räknades för flickor som ett missbruk. Med andra ord gavs pojkar ett större utrymme för sitt drickande, både räknat i mängd och tid, medan det inte fanns samma tolerans gällande flickor. För flickor krävdes det att alkohol brukades under en mycket kortare period och i mindre mängd än det gjorde för pojkar. Kopplat till missbruk så visade Schlytter (1999) på att det fanns dubbla måttstockar för pojkar och flickor. För flickorna kopplades deras problembeteende, och särskilt sexuella beteende, ihop med deras bruk av alkohol, i bemärkelsen att en flicka har många sexuella partners eller befann sig i en särskilt utsatt situation på grund av att hon drack alkohol. Även Kullberg (2010) skriver att kvinnor döms hårdare när det gäller missbruk, då de anses utsätta sig för onödiga sexuella risker. Detta speglas i att kvinnor i större utsträckning omhändertas med deras sexuella beteende som motivering. Det blir ett sätt att skuldbelägga kvinnan för det inträffade. Schlytter (1999) beskrev att för pojkar är det sexuella beteendet för det första inte ens ett problem, men deras övriga problembeteenden är inte kopplade till deras alkoholkonsumtion. Att dricka alkohol och att vara våldsam är två skilda problemområden för pojkar. Det blir så att säga inget skuldbeläggande i förhållande till alkoholkonsumtionen. Tydligt i Schlytters (1999) forskning är att det under 1990-talet, och tidigare, gjordes en skillnad i hur socialarbetare såg på pojkar och flickor angående alkoholkonsumtion och riskbeteende när det gjordes ett omhändertagande enligt LVU 3§, och att dessa bedömningar sammanföll med klassiska könsnormer.

Det blir tydligt i de här studierna att ett könsnormativt tänkande har varit prevalent inom socialtjänsten historiskt. Det finns ett genomgående könstänk både när det kommer till direkt kontakt med klienter, men även när socialarbetare möter närstående. Detta är något som förstärks ytterligare genom att man som socialarbetare försöker spegla sina klienter i mötet. Med andra ord, när man som socialarbetare ska möta föräldrarna till en aktualiserad ungdom, så försöker socialarbetarna se till att en man och kvinna närvarar vid mötet, för att komma åt en förväntad likhet (Mattson, 2002). Tanken är att klienten har lättare att identifiera sig med någon av ens egna kön. I detta ligger då tanken att det finns en relevant skillnad mellan könen, som gör identifikationen svårare, och därmed försvårar arbetet. Detta förstärker traditionella könsroller som komplementära och bidrar på så vis till att upprätthålla osynliga maktstrukturer.

Kullberg (2006) har i en av sina studier undersökt hur socialarbetare "gör kön" i samtal med klienter som ansöker om försörjningsstöd. I Sverige förväntas både män och kvinnor vara knutna till arbetslivet, därför förutsätter även socialtjänsten att man som klient inom kort ska kunna försörja sig själv. Inkomst är knutet till makt, och vilken roll man får i könshierarkin. Det läggs större fokus på varför mannen inte jobbar eftersom det finns en allmän förväntan att mannen ska jobba och försörja. Varför kvinnan inte jobbar fokuseras det inte lika mycket på. Resultatet i denna studie visar på en skillnad i hur socialarbetare talar med män om jobb, jämfört med hur de talar med kvinnor om jobb. Samtalet om arbete varade dubbelt så lång tid i samtal med män, jämfört med när socialarbetaren samtalade med kvinnor.

I samtal med missbrukande män och kvinnor angående jobb var skillnaden än mer markant. I frågan om utbildning och kompetens spenderades ca fem minuter på att diskutera ämnet med missbrukande kvinnor, medan ämnet inte ens kom på tal i samtalet med missbrukande män. Män med missbruksproblem får i större utsträckning direkt styrning av socialarbetaren. Det upplevs vara ett socialt stöd för mannen, och ska hjälpa honom att undvika att börja missbruka (Kullberg, 2006). I samma studie framkommer det också att kvinnor, i motsats till män, stötts istället för att styras. Fyndet i denna studie, liksom i andra studier, kan problematiseras i ljuset av att socialarbetarna ska jobba för att förstärka klienternas förmåga att klara sig själva. Kvinnor i traditionella könsroller hamnar i större utsträckning i inlärd hjälplöshet, detta eftersom de får mindre "påtryckning" av socialarbetarna att hitta ett jobb. Ett beteende som kan vara grundat i de traditionella könsrollerna visar sig också i andra studier där det har visat sig att män söker hjälp och stöd i lägre grad än kvinnor, de är inte heller uppmärksamma på sin hälsa i motsvarighet till kvinnor. Att söka hjälp kan associeras

till prestige- eller statusförlust och därför finns det anledning att anta att män helst inte söker hjälpinsatser. Män som separerar från sin partner har också en övertygelse om att socialarbetaren ställer sig på kvinnans sida och det är också en anledning till att de inte söker hjälp (Kullberg, 2004).

Fäldt och Kullberg (2012b) beskriver också att det finns indikationer från tidigare forskning på området att det finns olika förväntningar på män och kvinnor. Om en kvinna beter sig på ett skadligt, typiskt manligt sätt, så tendenser hon att blir hårdare dömd för det än en man hade blivit. Det har också visat sig att socialarbetare lutar åt att se på män som aktiva aktörer, och kvinnor som passiva offer. Resultatet i Fäldt och Kullbergs (2012b) studie tyder på att de könsskillnader som uttrycks i socialarbetarens bemötande av klienter förstärks om både socialarbetare och klient är av samma kön. Det finns således en större diskrepans mellan hur en manlig socialarbetare bemöter en manlig eller en kvinnlig klient, än det fanns för en kvinnlig socialarbetare när hon möter en manlig alternativ kvinnlig klient. Kullberg (2012) beskriver en hjälpare-klient dyad bestående av två parter, antingen av en kvinna och en man, två män eller två kvinnor. I den här studien syftar dyaden på förhållandet socialarbetare - klient. Studien visade även att manliga socialarbetare som arbetar med manliga klienter i större utsträckning påverkas av könsstereotypiska tankegångar.

I man-man dyaden ansågs problemen som diskuterades vara mindre allvarliga än i kvinna-kvinna dyaden. De manliga socialarbetarna fokuserade också mer på de manliga klienternas brist på utbildning och såg det som ett större problem än de kvinnliga socialarbetarna. De manliga socialarbetarna tyckte också i större grad att männens självbild hängde ihop med om de hade en stabil relation, än de kvinnliga socialarbetarnas uppfattning. Mannen sattes i en roll där hans förmåga till att klara sig själv utan en partner ifrågasattes. De kvinnliga socialarbetarna fokuserade mer på skyddet klientens vänner kunde ge, i större utsträckning än de manliga professionella.

Olika kön - olika insatser?

Utifrån ovanstående beskrivna situationer är det rimligt att anta att socialtjänsten bemöter manliga och kvinnliga klienter på olika sätt. Nedanför kommer en redogörelse för hur socialtjänsten gör kön i praktiken och hur könet påverkar vilka insatser som beviljas.

Närstående

Det är även relevant att titta på hur socialarbetare påverkas av könsnormativt tänkande även när det inte handlar om direkt kontakt med klienten. Mattsson (2002) har tittat på hur män och kvinnor behandlas i mötet med socialtjänsten, där deras gemensamma barn riskerar att bli placerat utanför hemmet. I fall där det inte är möjligt för barnet att bo hos mamman, och alternativen är att antingen placera barnet utanför hemmet, eller hos pappan, så väljer socialtjänsten i högre grad att göra en placering utanför hemmet. I utredningarna från Agrell och Larssons (1997) studie beskrivs missbrukande mödrar i termer av misslyckade och dåliga föräldrar, inkompetenta och okontrollerade. Männerna och deras föräldraroll fokuserar inte socialtjänsten på i lika hög grad. I ett av de undersökta fallen visar det sig att socialtjänsten bedömde att familjehemsplacering var ett bättre alternativ till att stödja mannen i hans fadersroll. Detta menar Mattsson (2002) gäller även i de fall då både barnet och pappan vill att barnet ska bo där, och pappan bedöms ha tillräckliga resurser för att klara av det. Detta beror enligt Mattsson (2002) på att pappan inte förväntas ta ansvaret som vårdnadshavare. Pappans bostadssituation och arbetssituation uppges som skäl för att förklara varför pappan inte bör beviljas ensam vårdnad för barnet.

Denna slutsats förstärks i och med att Hilde (2000) visar i sin studie att det i första hand är mamman som ses som primär vårdnads- och omsorgsgivare och att problem i familjen uppstår när modern misslyckas med sitt uppdrag. Hilde (2000) visar även att en moder diskvalificeras från att vara en bra moder på flera olika grunder. I ett fall pekar Hilde (2000) på en mamma där socialarbetaren inte såg några problem med barnomsorgen, men där socialarbetaren tyckte modern var lite naiv och behövde stöttning i det vardagliga livet. Modern blir så att säga förklarad otillräcklig som förälder, för att hon i det här fallet upplevs som naiv och upplevs behöva stöttning i hur man exempelvis betalar räkningar. Detta trots att utredningen inte visar på några brister i föräldraförmågan. Senare i utredningen har samtalen om modern förändrats hos socialarbetaren, istället för att prata om henne som naiv, så pratar socialsekreterarna nu om henne som handlingsförlamad. Detta uttrycks genom citatet:

“jag vet inte om hon är en bättre eller sämre mamma, alltså jag kan inte säga, jag menar hon säger ju att dom gör sitt bästa för pojken (...) Alltså vem kan

bedöma om hon är en dålig mamma, alltså sämre, det vet inte jag.” (Hilte, 2000, sid 49).

Socialarbetare tar sin utgångspunkt ifrån att modern, enligt egen utsago, gör sitt bästa för sitt barn. Samtidigt argumenterar socialarbetare utifrån att ingen kan säga vad som är en god moder.

Den synen leder ifrån tanken på kvinnan som naiv, och in på tankebanan att hon är kraftlös och handlingsförlamad. Hilte (2000) menar att utifrån dessa båda synsätt konstrueras sedan en syn på att familjens problem uppstår i förhållande till den otillräckliga modern. När mamman kom in klassificerades hon först som klient utifrån socialarbetarens förkunskaper, sedan naiv och sist som handlingsförlamad, och styrker därmed ytterligare rollen som svag förälder, trots att inget i utredningen pekade på något sådant. Liknande spekulationer finns inte angående fadern till pojken, detta trots att modern har uttryckt misstankar om detta. Socialarbetarens syn på kvinnans roll som den primära omsorgsgivaren är således en viktig del av konstruktionen av ärendet.

Kullberg (2010) skriver att kvinnorna bedömdes oftast utifrån sin roll som mamma, medan männen bedömdes utifrån hur väl de är anknutna till arbetsmarknaden. Argument om bostads- och arbets-situationen användes dock inte mot kvinnor som befann sig i liknande situationer. Snarare visade det sig att om situationen var sådan att mannen inte hade resurser, och kvinnan saknade resurser så fokuserades stor del av insatserna på att förstärka mammans resurser, samt mamma-barn relationen. Kullberg (2010) visade på att mannens hjälpbehov var starkare knutet till arbetsmarknaden och förmåga att försörja sig själv, än vad som gäller för kvinnor. Socialtjänsten såg sällan till mannens emotionella och psykiska mående. En konsekvens av denna syn på mannen var att mannens förmåga att ta hand om sitt barn riskerar att nedvärderas och det finns ett antagande om att han inte klarar av fadersrollen på egen hand. Kvinnans hjälpbehov bedömdes tvärt emot oftast i förhållande till hennes roll som förälder, eller del i ett partnerskap. Dessa båda faktorer gör att fadern riskerar att bedömas som en mindre lämplig vårdnadshavare även i de fall han är den som har bäst resurser. Fastän en bedömning görs att kvinnan inte är kapabel att ta hand om barnet, så gör socialtjänsten i högre utsträckning hellre en placering utanför hemmet än låter mannen ta ensam ansvar för barnet.

Kullberg (2004) visar genom en hypotetisk vinjettstudie på liknande resultat. I Kullbergs (2004) studie så visade det sig att även om pappan var den bäst lämpade föräldern, så var det i större utsträckning mamman som blev beviljad vårdnaden. Pappan glömdes i dessa relationer oftast bort. De klassiska könsrollerna blir ännu tydligare när Mattsson (2002) redovisar resultatet att omhändertagande av barn blir relevant när pappan brister i sin stereotypiska roll som familjens överhuvud och auktoritet. Claezon (2008) skriver att i denna typ av tänkande finns det en underförstådd idé om att ensamstående mammor inte klarar av att gränssätta sina söner, och att det är på grund av avsaknaden av manliga förebilder som problembeteenden hos pojkar uppstår. Claezon (2008) visade i sin studie liksom Laanemets och Kristiansen (2008) visade i rapporten från SiS-institutioner att personalen på olika boenden anser att det finns ett behov av att gränssätta både pojkar och flickor och att få dem att hålla sig inom sina respektive könsroller. Detta visade sig vara mycket viktigare för pojkar än för flickor.

Vidare visar Laanemets och Kristiansen (2008) i sin rapport att det på SiS-institutioner finns ett stereotypiskt könstänk, detta visar sig genom att de som arbetade där har en medveten strategi i att anställa både män och kvinnor för att ungdomarna ska ha någon att identifiera sig med. En av de undersökta pojkavdelningar hade som uttalad metod att anställa fler män, på grund av att de anställda tyckte att pojkarna behövde manliga positiva förebilder. På flickavdelningen så fanns det liknande tankegångar kring hur könsfördelningen skulle se ut. Skillnaden är att för flickor så diskuterades inte deras problembeteende utifrån avsaknaden av vare sig manliga eller kvinnliga förebilder utan snarare utifrån aspekten att på grund av utsatthet för övergrepp så behöver de skyddas från män. På dessa avdelningar ansågs det dock finnas ett behov av manlig personal, för att flickorna skulle ha möjlighet att lära sig att ha positiva relationer till män.

Synen på män och kvinnor som komplementära förstärks i och med Laanemets och Kristiansen (2008) studie kring personal på SiS institutioner. De visar att personalen på en SiS-institution för flickor har åsikten att en jämn könsfördelning är något att eftersträva då de anser att män och kvinnor kompletterar varandra. Laanemets och Kristiansen (2008) visar även att personalen på institutionen tar på sig olika uppgifter på avdelningen. Kvinnorna tenderade att i större utsträckning ta hand om flickornas ekonomi och intima problem, medan männen i större utsträckning tog på sig ansvaret för klienternas nätverk och socialtjänstkontakter.

Klient

Laanemets och Kristiansen (2008) har visat att när ungdomarna väl är omhändertagna och placerade på ungdomshem, så skiljer sig bemötandet av pojkar och flickor åt. Vården av pojkar genomsyras av tydliga regler, auktoritet och kraftig gränssättning, eftersom pojkarna anses vara betydligt farligare än flickorna. De flesta av de intagna pojkarna var där på grund av kriminalitet, aggressivitet och våldsamheter. Personalen ansåg också att pojkarna saknade förmågan att uttrycka känslor och var psykiskt omogna. Enligt några behandlare var oförmågan att uttrycka känslor en av anledningarna till det aggressiva beteendet och därför behöver de hjälp att utveckla denna förmåga.

Laanemets och Kristiansen (2008) skriver att när det gäller flickor var diskursen en helt annan. Flickorna ansågs vara intelligenta, duktiga och läraktiga, men också jobbigare än pojkarna eftersom personalen tror att de är manipulerande och att deras problematik är av en komplexare karaktär, den bedömdes vara mer djupgående och känslomässig än pojkarnas. Flickorna var intagna på helt andra grunder än pojkarna, såsom miserabla hemförhållanden med missbruk och/eller fattigdom, inte heller ovanligt med inslag av våldsamheter och sexuella övergrepp. Då flickornas reaktion på trauman i livet utgörs till största del av internalisering i form av exempelvis självskadebeteende anser behandlarna att man bör iakttä större försiktighet i behandlingen. Personalen anser att det behövs ett större utrymme för stöttning i uppbyggandet av självkänslan, och regelbrott bland flickor bemöttes inte i lika hög utsträckning som för pojkarna. Det finns en tydlig skillnad kring hur de anställda tänkte kring flickor och pojkar som befann sig på en SiS-institution. Laanemets och Kristiansen (2008) skriver att på flickavdelningarna var personalen mån om att miljön skulle vara trevlig i form av färgsättning, möbler och utformning. Där fanns även mycket saker tillgängliga i det öppna rummet. Det fanns exempelvis böcker, tidningar och spel liggandes i bokhyllor på avdelningar som flickorna kunde hämta när de kände behov av det. I kontrast till detta så var det genomgående tänket på pojkavdelningarna ett rent säkerhetstänk. För pojkarna var böcker, tidningar med mera inlåsta hos personalen och pojkarna var tvungna att gå och be om att få ut det. På pojkavdelningarna var det även ett vanligt inslag att tavlor med reglerna satt uppsatta på väggarna.

Kullberg (2004) har med hjälp av en vinjettstudie undersökt hur biståndshandläggare bedömer kring ensamstående fäder och mödrar samt hur socialtjänstens insatser ska utformas i förhållande till klientens behov. Syftet med studien är att belysa om det finns skillnader i bedömningen baserat på om hjälpsökaren är en man eller en kvinna.

Kullberg (2004) konstaterar att det finns omfattande könsteoretisk forskning till grund för vilket stöd man som klient får hos socialtjänsten. Denna forskning fokuserar dock på hur socialtjänsten ska hjälpa ensamstående mödrar i första hand. Samma forskning med fokus på ensamstående fäder är dock inte särskilt utbrett.

Mycket tyder på att ensamstående fäder i vissa fall har det sämre än gifta eller sammanboende män och kvinnor när det gäller socialt stöd och socialt nätverk (Kullberg, 2004). Detta kan ha en koppling till den övergripande patriarkala samhällsstrukturen där män som avviker från den traditionella könsordningen i vissa fall blir underordnade. Enligt Kullberg (2004) är en förklaring till att de männen blir underordnade att dessa mäns levnadsomständigheter har av tradition varit dominerade av kvinnor. Mycket forskning tyder också på att kvinnor får mer hjälp och stöd av socialtjänsten än män, oavsett vilken könsstereotypisk situation de befinner sig i. När det gäller att ställa diagnos så tenderar professionella alltså oftast ställa en somatisk diagnos för manliga patienter, jämfört med kvinnliga patienter som i högre grad får en psykosomatisk diagnos. Mäns emotionella och psykiska problem hamnar ofta i bakgrunden och kvinnor får ett större empatiskt stöd när de befinner sig i en psykiskt påfrestande situation. Detta kan förstås i ljuset av tidigare beskrivna studier (se exempelvis Maschi, Perez och Gibson, 2010) som visat på att pojkar i större utsträckning får utagerande problem i form av aggression och våld, medan flickor internaliserar sina psykiska problem.

Trots att litteratur rörande rådgivning till ensamstående föräldrar inte tar ställning till kön, och betonar snarare likheter än skillnader mellan könen, så tyder resultaten i Kullbergs (2004) studie på att socialarbetare bedömer ensamstående fäder annorlunda än ensamstående mödrar. Skillnaderna är små men signifikanta i vissa frågor, såsom att faders problembild bedöms vara grövre än mödrars, att fäder bedöms vara mindre värdiga för hjälpinsatser från socialtjänsten samt att de erbjudna insatserna är av könstraditionell karaktär. Hjälpinsatserna riktade mot männen är dessutom menade för att få dem att få kontroll över sin situation. I frågan om behov av ekonomiskt stöd fanns inga signifikanta skillnader i bedömningen mellan könen på klienterna.

Av resultaten framgår att stödet till mödrar är mer omfattande och syftar till att hjälpa dem att bygga upp ett socialt nätverk (liten men statistiskt signifikant skillnad), hjälp att ordna en kontaktperson, hjälp och stöd i föräldraskapet, hjälp att förhandla med långivare, medan stöd och hjälp till männen syftade till att de ska komma i förvärvsarbete samt att de skulle betala skulderna på sin bil för att fortsätta vara rörliga och kunna ta sig till och från ett

arbete. Det framkommer tydligt att kvinnor anses vara mer hjälpbehövande än männen och är mer beroende av hjälpapparaten än männen, som förväntas vara mer självständiga och mindre beroende av hjälp för att bemästra sin situation. Tillgången till bil och arbete anses vara högre prioriterat för män än för kvinnor.

Något som också förstärker denna slutsats är att fadern inte ansågs ha gjort tillräckligt för att lösa sina personliga problem, jämfört med modern (Kullberg, 2004).

Fäldt och Kullberg (2012a) skriver i sin bok att tolkningen av genus är också tydligt framträdande i forskning där de har sett en tendens till att både manliga och kvinnliga professionella anpassar diagnoser och bedömningar utifrån den hjälpsökandes genus och hur olika aktiviteter är länkade till klienternas genus. Det tycks också kunna vara så att socialarbetarens eget genus spelar en roll i bedömningarna. Analyser av dokument från socialtjänsten har visat att socialarbetare lägger tonvikten på inre egenskaper rörande flickor med social problematik, och yttre egenskaper rörande pojkar.

Fäldt och Kullberg (2012b) har i sin studie undersökt hur könsaspekten påverkar hjälpare - klient dyaden och vilket utfall hjälpen får. En tydlig skillnad mellan man - man dyaden och kvinna - kvinna dyaden kunde märkas genom att de manliga klienterna erbjöds en lägre grad av hjälp, jämfört med kvinnorna. Slutsatsen i denna studie var att det finns en grad av stereotypiskt tänkande i socialt arbete som gjorde att socialarbetare såg personer som stereotypiska män och kvinnor, istället för unika individer. Kullberg (2010) pekar på att det finns en brist på forskning kring hur klienternas kön påverkar stöd, hjälp och bemötande från socialtjänsten. Den forskning som finns på andra områden tyder på att både klientens kön och socialarbetarens kön påverkar vilket stöd som bedöms vara relevant.

När det kommer till hur samhället bemöter män och kvinnor i utsatta situationer så visar Kullberg (2010) att det finns en tydlig skillnad i hur män och kvinnor bemöts. Män omhändertas av samhället om samhället behöver skyddas från dem (egendomsbrott mm), kvinnor tas omhand om de behöver skyddas (bland annat angående deras sexualitet).

Liknande tendenser kring hur samhällets ser på pojkar och flickor framkommer även i Agrell och Larssons (1997) studie där de undersökt 13 pojkar och 13 flickor utifrån rättsfall från kammarrätten och länsrätten, rörande LVU. Pojkarna i de undersökta utredningarna beskrivs som aggressiva och hotfulla, farliga för andra, medan flickorna beskrivs som farliga för sig själva. I de flesta fall beskrivs flickorna som ledsna, nedstämda och oroliga, medan pojkarna beskrivs på samma sätt i mycket liten utsträckning. Det har visat sig att det finns en större acceptans för pojkars störande beteende i förhållande till flickors. Det kan således

sägas att män kontrolleras utifrån tydliga rättsliga normer, medan kvinnor kontrolleras med subtila och mindre tydliga medel såsom skydd, hjälp och behandling. Kullberg (2010) menar att kvinnor upplevs ha ett större hjälpbehov på grund av sin bristande makt i samhället.

Kullberg (2010) skriver att för att ha en socialtjänst som strävar efter en jämställdhet, så är det inte fungerande att ha enskilda handläggare som helt oreflekterande agerar utan att fundera kring fenomen som kön och genus.

Skau (2007) skriver om strukturella betingelser som styr en arbetsplats. Socialarbetarna utgör ofta en del av en personalgrupp, där anställda rådfrågar varandra och ger varandra tips för hur arbetet ska skötas. Skau (2007) skriver också om hur de erfarna, äldre arbetarna är av nytta för de nyanställda som får lära sig hur dessa utför arbetet.

Fook, Ryan och Hawkins (1997) hävdar att nyanställda tenderar att bedöma specifika situationer skilda från kontexten, medan äldre och mer erfarna professionella ser till hela kontexten och därmed bedömer situationen som mer eller mindre allvarlig än den nyanställda. Detta tyder på att erfarenhet ökar socialarbetarnas flexibilitet. Expertis kommer med erfarenhet och att det leder till att man som professionell tar mer korrekta beslut, menar Fook, Ryan och Hawkins (1997).

Syfte och Frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka om socialtjänsten, och mer specifikt ungdomshandläggare, beviljar olika insatser baserat på klienternas kön.

Frågeställningar:

- 1) Finns det en skillnad i bedömningen angående om ungdomar, i medelstora Svenska städer, beviljas insatser från socialtjänsten baserat på ungdomarnas kön?
- 2) Hur skiljer sig dessa insatser i så fall åt?

Metod

Studien har en kvantitativ ansats och är upplagd som en vinjettstudie med en deskriptiv jämförande design. Med vinjetten följer en enkät. En pilotstudie har genomförts före den egentliga studien.

Vinjett

Vinjetten konstruerades utifrån vad som antogs vara en inte för allvarlig problematik, inte heller problematik som lätt kan avfärdas. Inkluderande i vinjetten var 40% skolk, enstaka fall av snatteri och verbal aggressivitet. I samtal med erfarna kollegor på en barn- och ungdomsavdelning framkom förslag om vissa ändringar. Ändringarna som följde var att skolket minskades i vinjetten till 20%, den verbala aggressiviteten utökades till att även innehålla enstaka fysiska tillgrepp, en odefinierad psykisk ohälsa hos individen, samt att föräldrarna inte upplever detta som ett problem. Därefter tillfrågades kollegorna igen, varpå förändringarna bedömdes vara passande utifrån studiens frågeställningar. Denna problematik valdes för att den bedömdes av utomstående som en objektiv problematik som inte var vinklad åt vare sig manligt eller kvinnligt håll, och således minskade risken för en köns-bias.

Tanken är att socialsekreterarna utifrån den begränsade informationen i vinjetten ska avgöra om problemen är så pass allvarliga att de behöver sätta in insatser för ungdomen. Vinjetten gjordes i två versioner, en där klienten är en pojke, och i den andra en flicka. Bortsett från namnet på klienten är versionerna identiska.

Enkät

I utformningen av enkäten fanns en tanke om vilka frågor som var relevanta att ställa för att kunna svara på studiens frågeställningar. Utöver frågor relaterade till vinjetten, ställdes även frågor kring socialarbetarens kön, ålder och arbetslivserfarenhet. Detta gjordes för att kunna se om det fanns aspekter hos socialarbetaren som påverkade beviljandet av insatser.

Dessa frågor fanns nerskrivna när utformandet av vinjetten började och utvecklades, i samråd med kollegor på en barn- och ungdoms-avdelning, i takt med att vinjetten blev mer specifik. Vid skapandet av enkäten nyttjades även här kollegor för att säkerställa att alla möjliga insatser var medräknade. I den första versionen saknades ”kontaktperson” och

”annat” som alternativ för beviljade insatser, samt ”annat” för de som inte beviljade insats. I samråd med kollegor på en barn- och ungdomsavdelning lades dessa alternativ till för att täcka upp så många alternativ som möjligt. Enkäten gjordes i sin slutgiltiga form i programmet esMaker, för att enkelt kunna skicka ut och samla in resultaten från enkäten. Vinjetten och frågorna relaterade till den föregicks av lite frågor rörande respondenten, såsom dennes ålder, kön samt arbetslivserfarenhet. Dessa är faktorer som tidigare forskning har pekat på kan påverka beviljandet av insatser. Även om studien inte undersöker just dessa faktorer så är det relevant att titta på dem för att eventuellt mäta deras påverkan på studien. Därefter fick de läsa vinjetten och ta ställning genom att svara om de beviljar insats eller inte. Svaren ledde dem sedan vidare, om de hade svarat att de beviljade en insats fick de svara på vilken typ av insats de tyckte var relevanta, och om de svarade att de inte skulle beviljat insats fick de svara på vad de hade velat göra istället.

Efter att de första förändringarna gjorts skickades enkäten ut på en pilotstudie som var menad att säkerställa att enkäten fungerade. Eftersom det inte inkom några anmärkningar på varken vinjetten eller enkäten valdes att inte göra om enkäten i någon större utsträckning. En fråga valdes dock att tydliggöras, nämligen frågan ”kön”, som omformulerades till ”vilket kön identifierar du dig med?”, för att ge enkäten ett mer professionellt intryck. Efter genomförd pilotstudie, och diskussion om möjliga förändringar i enkäten och vinjetten, så skickades enkäten ut till de utvalda städerna för den fullskaliga studien.

Pilotstudie

Den färdiga enkäten skickades ut till socialsekreterare på ett av kontoren i författarnas hemstad. Vinjetten var inkluderad i enkäten. Kontoret för pilotstudien valdes ut efter tillgänglighet. Av de två tillfrågade kontoren så svarade ett av dem att de kunde delta i studien. Det var totalt sex respondenter. Detta gjordes för att säkerställa att vinjetten kunde upptäcka skillnader och om det fanns uppenbara brister i upplägget. Utifrån svaren som inkom från pilotstudien bedömdes att enkäten var tydlig nog för att kunna upptäcka skillnader i svaren. Fem av respondenterna identifierar sig som kvinnor och en som man. Medelåldern ligger på 31.6 år, med en utstickare på 60 år. Arbetslivserfarenheten är på 4-5 år. Enkäten visade en spridning på hur socialsekreterarna hade svarat. Alla respondenter valde att bevilja insats (fyra svarade ”ungdomsbehandling”, två svarade ”kontaktperson”, tre svarade ”familjebehandling” och tre svarade ”annat” och gav egna förslag). Handläggarna

som deltog i pilotstudien hade minst två års erfarenhet av myndighetsutövning inom barn- och ungdomsavdelningen.

Urval och bortfall

För den fullskaliga studien valdes svenska städer på mellan 100,000-150,000 invånare. Detta ger elva städer att undersöka. En av städerna avlägnades från studien, då en av författarna jobbade på ett av kontoren i staden. Först kontaktades de olika kommuners växel och kontaktinformation till ungdomsenheterna efterfrågades. Därefter kontaktades enheternas chefer med en förfrågan om handläggarnas deltagande. Två städer tackade nej till att vara med, och fyra svarade aldrig på förfrågan, detta ger ett bortfall på 60% av städerna. Studien kommer således att utgå ifrån fyra städers deltagande. Mailadress till deltagare erhöles från enhetscheferna för att kunna skicka länk till enkäten.

Enkäten med vinjetten skickades ut till socialsekreterarna på de olika kontoren.

Socialsekreterarna i studien har valts ut slumpmässigt genom att utefter stad tilldelats en siffra, och sedan har en slumpgenerator räknat fram vilka siffror som ska få ta del av antingen pojk- eller flick-enkäten. Varje kontor fick både pojk- och flick-enkäten för att utesluta risken för skeva bedömningar, då det kan skilja sig i beviljandet av insatser mellan städer.

Från dessa fyra städer inkom totalt 57 svar av 94 tillfrågade, vilket ger ett bortfall på 37 personer, eller 39.3%.

Bedömningen är att 57 svar är tillräckligt stort deltagande för att vi ska kunna göra databearbetningar och få användbara resultat.

Litteratursökning

Tillgängliga databaser har utnyttjats i sökningen av tidigare forskning såsom ProQuest, Encyclopedia of Social Work och ScienceDirect. Bland annat har följande sökord använts: Gender differences, Sex differences, social services, social service utilization, könsskillnader, socialtjänsten, genus, ungdomar. Artiklarna valdes utifrån hur relevanta de bedömdes vara utifrån frågeställningen. Både i förhållande till hur klienter bemöts på socialtjänstens olika delar, men även för att teoretiskt kunna förklara hur kön uppstår.

Till följd av bristande forskning på området socialtjänsten som agerar utifrån ungdomars könstillhörighet, har sökningen utökats till att innefatta andra delar av socialtjänstens

verksamheter, såsom missbruk och ekonomiskt bistånd. Även internationell forskning har granskats, vilket kan ses som ett problem då deras sociala verksamheter inte behöver vara uppbyggda på samma sätt som i Sverige. Andra länders integrering av genustänk inom socialt arbete behöver inte heller se ut på samma sätt som i Sverige. Bedömningen blev ändå att det var hemult att nyttja den informationen för att det ger en förståelse för bland annat i hur man som socialarbetare antingen kan upprätthålla eller ifrågasätta klassiska könsroller och hur detta i så fall ser ut.

Validitet och reliabilitet

Validitet mäter hur väl studiens slutsatser hänger ihop. Validiteten i en studie bedöms utifrån fyra olika kriterier, mättnings-, intern-, extern- och ekologisk validitet (Bryman, 2011).

Mättningsvaliditet handlar om huruvida studien mäter det den säger sig mäta. Studien ämnar mäta om det finns en skillnad i beviljandet av insatser, och om denna skillnad beror på klientens kön. Frågorna som ställs ska kunna besvara frågeställningen i studien, dock kan det inte uteslutas att andra faktorer spelar in. Exempelvis kan olika bedömningar göras i olika städer.

Den *interna validiteten* står för kausalitet, det vill säga om x orsakar y. Studien kommer inte kunna påvisa om kön är den bakomliggande faktorn som påverkar beslut om insatser, utan bara om en skillnad mellan könen föreligger. Det finns begränsningar i möjligheten att säkert utesluta andra bakomliggande faktorer som exempelvis arbetslivserfarenhet och ålder.

Den *externa validiteten* handlar om huruvida studiens resultat kan generaliseras utanför det studerade området. Det visade sig att städerna skiljde sig åt angående i vilken grad de beviljade insatser och det innebär således att det är svårt att generalisera till andra medelstora svenska städer. Det går därmed inte heller att generalisera till mindre eller större städer.

Den *ekologiska validiteten* handlar om huruvida resultaten i studien är användbara i det vardagliga livet. Resultaten i studien har en viss ekologisk validitet, då den studerar ett fenomen som direkt är kopplat till det sociala arbetets praktik. Socialtjänsten fattar beslut på daglig basis och sett till tidigare forskning samt den aktuella studien är det relevant att studera vilka faktorer som påverkar beslutsfattandet.

Reliabilitet utgörs av tre kriterier, stabilitet, intern reliabilitet samt interbedömarreliabilitet (Bryman, 2011).

Stabilitet handlar om svarens pålitlighet över tid. Detta kan säkerställas genom att man testat samma grupp vid flera tillfällen för att se om det förekommer skillnader i svaren. Studien har bara mätt vid ett tillfälle, därför kan ett uttalande om denna studiers stabilitet inte göras.

Intern reliabilitet står för hur väl en grupp indikatorer samverkar med en variabel. Studien innehåller inte grupperingar av indikatorer, därför är intern reliabilitet inte ett mått som är relevant för aktuell studie.

Interbedömarreliabilitet förklarar hur väl två eller fler observatörer är överens om hur de ska tolka eller koda observerade beteenden. Detta kriterium är inte tillämpligt i denna studie, eftersom det inte är en strukturerad observation.

Etik och problematik

Bryman (2008) lyfter fram fyra etiska principer som är viktiga att beakta vid forskning, dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet.

Informationskravet innebär att deltagarna ska informeras om studiens syfte, att deltagandet är frivilligt och att deltagarna får hoppa av när de vill, samt vilka moment som studien innefattar. Samtyckeskravet innebär att deltagarna själva har rätt att bestämma över sin medverkan i studien. Konfidentialitetskravet innebär att deltagarnas personliga uppgifter ska behandlas på ett så konfidentiellt sätt som möjligt. Nyttjandekravet innebär att informationen som samlas in bara får användas för den forskning som informationen samlades in för.

Efter diskussioner har det framkommit att tre av fyra krav går att uppfylla. Deltagarna kommer själva kunna styra över sin medverkan, respondenternas namn kommer vara anonyma och inte heller kommer det kunna urskiljas några städer. All information som samlas in kommer enbart att användas i denna studiers syfte.

Med anledning av att studien avser undersöka skillnader i bedömning baserat på kön har inte rätt information kunnat delges till handläggarna och deras chefer. Istället uppgavs syftet att jämföra bedömningar mellan städerna. Informationskravet kan därmed inte uppfyllas till fullo, dock är detta nödvändigt för att deltagarnas kännedom om studiens egentliga syfte skulle innebära att det kan påverka resultatet. Tanken är att efter genomförd studie

informera respondenterna om det faktiska syftet och därmed ge dem en chans att avbryta deltagandet i studien.

En faktor som kan påverka resultatet av studien är i vilken mån handläggarna har kontakt med varandra. Om de börjar prata och diskutera med varandra så är risken stor att de upptäcker att det enda som skiljer historierna åt är just könen på personerna i vinjetten, och då kan de dra slutsatsen att det är könen som ska undersökas, vilket riskerar att påverka vilket svar de ger. Detta är inget som går att kontrollera och en risk som finns när det handlar om vinjettstudier. Därför sänker det också reliabiliteten i studien. Förhoppningen är att tillräckligt många handläggare deltar, för att kunna skönja generella mönster.

Resultat

Resultatet från studien analyseras i databearbetningsprogrammet SPSS version 21 (IBM Corp., Armonk, NY, USA).. Resultaten presenteras i form av frekvenstabeller och med korstabeller som tagits fram med chi 2-tester. Resultaten har tolkats utifrån chi 2-testets Likelihood Ration, eller Fisher's exact test i de fall där mer än 20% av cellerna har haft ett förväntat värde lägre än 5.

Studien utgår ifrån svar från totalt 57 deltagare från olika städer i Sverige. Av dessa 57 deltagare identifierade sig 47 stycken som kvinnor, 8 som män, och två avstod att svara. Ingen identifierade sig dock som "annat". Studien kommer inte titta på hur socialarbetarens kön påverkar beslut om vilka insatser som bör beviljas, detta eftersom könsfördelning på socialarbetarna var så snedfördelad att resultaten hade blivit missvisande.

Tabell 2

Frekvenstabell presenterar handläggarnas kön

Handläggarens kön	Frekvens	Procent
Kvinna	47	82,5
Man	8	14,0
Total	55	96,5
Ej uppgett	2	3,5
Total	57	100,0

Studien tittade även på hur deltagarnas erfarenheter ser ut, både i förhållande till hur länge respondenterna har jobbat specifikt med barn och ungdom, men även om de har annan erfarenhet av myndighetsutövning inom socialtjänsten. Genomsnittlig tid deltagarna hade jobbat med barn och ungdom var 3.68 år, och 4.74 år med annan myndighetsutövning.

Den kortaste tiden deltagarna hade jobbat, på båda områdena var ”mindre än ett år”, och det längsta var ”mer än sex år”.

Fördelningen på vart socialsekreterarna hade jobbat såg ut såhär:

Tabell 3

Frekvenstabell presenterar handläggarnas erfarenhet inom barn- och ungdom

Antal arbetade år inom barn- och ungdom	Frekvens	Procent
Upp till tre år	28	50,0
Fler än tre år	28	50,0
Totalt	56	100,0
Saknade	1	1,8

Tabell 4

Frekvenstabell presenterar handläggarnas erfarenhet inom annan myndighet

Antal arbetade år inom annan myndighet	Frekvens	Procent
Ingen tidigare erfarenhet	26	45,6
Upp till tre år	21	36,8
Fler än tre år	10	17,5
Totalt	57	100

Hälften av de som arbetar på barn och ungdom har begränsad erfarenhet (50,0% har jobbat mindre än tre år). Samma siffra för de som arbetat med annan myndighetsutövning är 82,4% med mindre än tre års erfarenhet.

Studiens första frågeställning handlade om det fanns en skillnad i beviljandet av insatser från socialtjänsten beroende på om klienten är en pojke eller flicka.

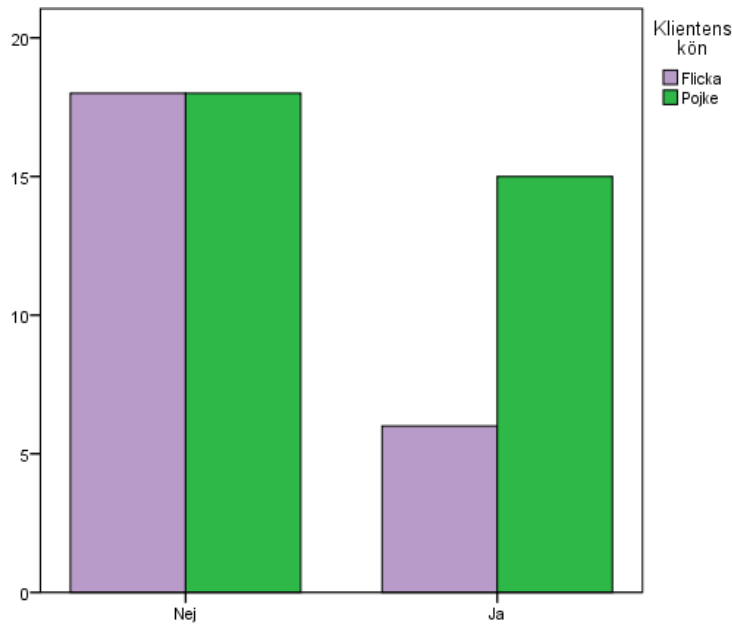
Tabell 5

Korstabell presenterar beviljandet av insats

Utifrån den ovan givna informationen, tycker du att socialtjänsten bör besluta om en insats för ungdomen?		Klientens kön		Totalt
		Flicka	Pojke	
Nej	Antal	18	18	36
	Procent	75,0%	54,5%	63,2%
Ja	Antal	6	15	21
	Procent	25,0%	45,5%	36,8%
Totalt	Antal	24	33	57
	Procent	100,0%	100,0%	100,0%

Diagram 1

Stapeldiagram presenterar beviljandet av insats

Ett chi-2 test visade ett p värde på .165. Det går således inte hävda att det inom socialtjänstens barn- och ungdomsenheter görs en skillnad baserat på klientens kön då insats beviljas.

Studien gav åtta alternativa möjliga insatser, nämligen: Ungdomsbehandling, Kontaktperson, Kontaktfamilj, SoL-placering på HVB-hem, SoL-placering i familjehem, Familjebehandling, Omhändertagande enligt LVU, samt Annat (med möjlighet att skriva in egna förslag på lokala insatser). Vid en djupare analys av de olika insatserna visade det sig att det fanns en signifikant skillnad på en av insatserna. På de övriga sju gick det inte se en signifikant skillnad.

Tabell 6

Korstabell presenterar om handläggarnas arbetslivserfarenhet påverkar beviljandet av insats

Antal arbetade år inom barn- och ungdom	Utifrån den ovan givna informationen, tycker du att socialtjänsten bör besluta om en insats för ungdomen?		Total
	Nej	Ja	
Upp till tre år	15	13	28
Fler än tre år	20	8	28
Totalt	35	21	56

Chi-två Test visade ett p-värde på .166 och är således inte signifikant. Handläggarnas arbetslivserfarenhet kan därför inte antas vara avgörande för beviljandet av insats.

Tabell 7

Korstabell presenterar beviljandet av familjebehandling

Bevilja familjebehandling		Klientens kön		Totalt
		Flicka	Pojke	
Nej	Antal	20	19	39
	Procent	83,3%	57,6%	68,4%
Ja	Antal	4	14	18
	Procent	16,7%	42,4%	31,6%
Totalt	Antal	24	33	57
	Procent	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 8

Chi-två Test visar signifikansnivå för om familjebehandling beviljas i olika grad beroende på kön

	Value	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact sig. (2-sided)
Likelihood Ratio	4,483	,034	,048
Fisher's Exact Test			,048
N of Valid cases	57		

Familjebehandling visade sig ha en signifikant skillnad ($p < .05$), där pojkar i högre utsträckning erbjöds insatsen.

De som svarade nej på att bevilja insats fick frågan om vad de rekommenderade skulle göras istället. ”Referera familjen till BUP eller annan relevant organisation”, ”Råd göra med skolan eller annan relevant organisation”, ”Ingenting”, samt ”Annat” (Där deltagarna fick möjlighet att klargöra vad de hade velat göra i textform). Det upptäcktes ingen signifikant skillnad på vad deltagarna tyckte att de skulle göra istället beroende på klientens kön. Sjutton av deltagare valde att själva beskriva vad de ansåg behövde göras. Dessa beskrivningar innehöll bland annat: Kommentarer om bristande information i enkäten och att de inte kunde ta beslut utifrån det, erbjudande om samtal med ungdomen samt föräldrarna för att hitta motivationen och förslag på lokalt förankrade insatser.

Hypotesen för studien var att det skulle finnas en skillnad mellan om man som klient får insatser beroende på om det var en pojke eller flicka det gällde. Resultatet visade att 25% av flickorna blev beviljade insats, och 45,5% av pojkarna ($p = .165$). Således måste vi förkasta H_1 och acceptera H_0 , att man inte med säkerhet kan säga att det finns någon skillnad mellan om insatser beviljas baserat på vilket kön klienten har.

Analys

Benägenhet att bevilja insats

Det första som är tydligt i studien är att socialtjänsten är ett kvinnodominerat yrke. 14% av de tillfrågade identifierade sig som män, och 82,5% som kvinnor. En stor del av de tillfrågade har inte heller någon särskilt lång erfarenhet av myndighetsutövning, 50,0% har

mindre än tre års erfarenhet av myndighetsutövning med barn och ungdom, och totalt 82,4% har mindre än tre års erfarenhet av annan myndighetsutövning. Det verkar således som att det i de undersökta städerna finns begränsat med erfarenhet kring hur myndighetsutövning går till i praktiken, då hälften av de tillfrågade har mindre än tre års erfarenhet av arbetet de utför just nu, och merparten har mindre än tre års erfarenhet av annan typ av handläggning. Dock är erfarenhet i yrket inte kopplat till om insats beviljas eller inte

Statistiken visar, även om det inte var statistiskt signifikant, att pojkarna i större utsträckning blev beviljade insatser för sina problem 25% för flickor, kontra 45.5% för pojkar, $p=.165$. Värdet var inte signifikant men det kan bero på att studien hade för få deltagare. Det visar dock på en tendens som hade kunnat vara tydligare om det hade varit fler som svarat på enkäten. SE tidigare om att det snarare handlar om typ av insats

En faktor som kan vara bidragande till varför socialsekreterarna tyckte det var viktigare med insats för pojkar kan förstås i Maschi, Smith Hatcher, Schwalbe och Scotto Rosatos (2008) studie som visade att pojkar i högre grad aktualiseras hos socialtjänsten på grund av psykisk ohälsa, våldsamt beteende och dåligt umgänge. Dessa var två av faktorerna i enkäten, och den tredje faktorn, det dåliga umgänget, är förstaeligt om man som handläggare tolkar in själv, då beteendet verkar ha uppstått i förhållande till att ungdomen började i sjunde klass, med nya kamrater och allt vad det innebär. För flickor är faktorerna som gör att de aktualiseras snarare kopplat till sexuella faktorer och psykisk ohälsa. För flickan fanns det således bara en faktor i enkäten som var ett tydligt varningstecken. Fäldt och Kullberg (2012b) bidrar med ytterligare en dimension i frågan när de i sin studie visar på att när socialsekreterare gör bedömningar så fokuserar de i större utsträckning på yttre egenskaper när det kommer till pojkar, och inre problematik när det kommer till flickor. Med andra ord så är problematik som snatteri, utagerande och skolk saker som bedöms som allvarigare faktorer när pojkar utreds. Det kan således tolkas som att den förutfattade mening att vissa beteenden är styrda av vilken kön klienten har existerar inom socialtjänsten, och att den synen i alla fall till viss del riskerar att påverka i vilken grad insatser beviljas och även vilken specifik insats som ses som relevant. Man skulle även kunna tolka resultatet som att vinjetten i studien omedvetet blev vinklad så att den visade ett typiskt pojkaktigt problembeteende, och det skulle kunna förklara varför det var fler som beviljade insats till pojken.

Statistik från Socialstyrelsen (2013) visar på att pojkar blir i högre grad omhändertagna och placerade på HVB-hem enligt LVU 3§ (eget beteende), 1099 pojkar kontra 469 flickor. Detta bekräftar därmed Maschi, Schwalbe, Morgen, Gibson och Violettes (2009) fynd. De menar att på grund av samhällets förväntningar så lever pojkar och flickor ut sin psykiska ohälsa på sätt som de fått lära sig att de ska göra. För pojkar skulle det således vara utagerande beteenden som våldsutövning, stöld eller droganvändning, medan det för flickor skulle vända sig inåt i form av depression, ångest och självskadebeteende. Dessa förväntningar skulle i så fall rimligtvis även finnas hos socialsekreteraren som då skulle reagera på dessa specifika beteenden. Agrell och Larssons (1997) studie kring hur pojkar och flickor beskrivs i rätten säger att pojkarna beskrivs som att de är farliga för andra, medan flickorna är farliga för sig själva.

Liknande tendenser kan ses i Kullberg (2010) som visar på de olika skälen till varför ungdomar blir omhändertagna och placerade på HVB-hem. För pojkar handlar det i högre utsträckning om att samhället behöver skyddas ifrån pojkarna. Det kan handla om saker som att pojkarna har begått olika former av egendomsbrott, eller på annat sätt utsatt samhället eller dess invånare för skadeverkningar. Flickor å andra sidan blir omhändertagna när de behöver skyddas från samhället. Ofta handlar det om saker kopplat till flickans sexualitet, antingen om att flickan har blivit sexuellt utnyttjad, eller att hon har ett sexuellt beteende som faller utanför de förväntade ramarna. Även detta skulle förklara varför det är sådan skillnad i enkätsvaren. De faktorer som hade gått att tolka som typiska riskfaktorer för pojkarna är snatteri och ett utagerande beteende. För flickor är det möjligtvis det dåliga psykiska måendet, som i princip inte är något uttalat i vinjetten utan bara något som ligger som en misstänkt bakgrundsfaktor. I Agrell och Larssons (1997) studie blir det tydligt att även rätten är påverkade av samma typ av könsnormer, då pojkarna beskrivs som aggressiva och hotfulla, medan flickorna beskrivs i termer som ledsna och oroliga. Detta kan också ses i Socialstyrelsens statistik från 2013 samt 2014 som visar på att det är fler pojkar än flickor som får insatser från socialtjänsten. När det gäller LVU var det egna beteendet en grund för ett omhändertagande vanligare för pojkar än för flickor. Liknande tendenser kan ses i denna studie, även om det inte fanns en signifikant skillnad mellan huruvida insatser skulle beviljas för ungdomarna. Däremot pekar den signifikanta skillnaden i beviljad familjebehandling på att även öppenvårdsinsatser kan bli beviljade baserat på pojkars utagerande beteende, och

flickors självskadebeteende såsom att utsätta sig för sexuella risker. För flickor blir således deras sexuella beteende en större grund för att bevilja insatser från socialtjänsten.

Utifrån Kullbergs (2010) texter skulle resultatet kunna tolkas som att socialsekreterarna i viss mån är påverkade av den ovanstående synen på pojkar och flickor och därför ser pojkarnas problematik som i större behov av stöd och hjälp.

Trots att resultaten i studien inte visar på någon signifikant skillnad i om pojkar och flickor blir beviljade någon insats, så kan tendenserna till att bevilja insats för pojkar i större utsträckning kopplas till det som Gibson och Violette (2009) skriver i sin studie. De menar att pojkar och flickor har fått lära sig att bete sig enligt samhällets förväntningar och att detta kan resultera i att barnens nätverk ofta ignorerar depression hos pojkar och ADHD hos flickor. I vinjetten kopplad till denna studie berördes inte uttalade diagnoser, däremot kan skolk, snatteri och utagerande vara en del av ADHD-problematiken. Det är inte helt orimligt att anta att utifrån problematiken beskriven i vinjetten, att socialsekreterarna tolkar pojkar och flickor utifrån förväntade beteenden. I Gibson och Violettes (2009) studie framkommer också att lärare uppmärksammar pojkar med diverse störande beteende snabbare än de uppmärksammar flickor med samma beteende.

Familjebehandling

Utifrån de åtta möjliga insatserna för ungdomen fanns det endast signifikant skillnad för familjebehandling där 16.7% tyckte att det behovet fanns för flickorna och 42.2% angav det som en rimlig åtgärd för pojkarna, $p=.048$. I Maschi, Perez och Gibsons (2010) studie diskuteras hur pojkars och flickors problematik ses ur olika perspektiv. Dels ses de ur det biologiska perspektivet som innebär att pojkar och flickor skiljer sig åt på ett biologiskt plan och beter sig därmed på olika sätt. Ett annat perspektiv är det socialkonstruktivistiska som förklarar att skillnaderna inte befinner sig på en biologisk nivå, utan är ett resultat av sociala processer. Barnen antar därför vissa specifika beteenden som är könsnormativa.

Utifrån båda perspektiven förväntas flickor ha ett starkare utbyggt nätverk som hjälper till att stötta upp vid behov. Detta kan således vara en bidragande faktor till varför pojkarna i större utsträckning erbjöds familjebehandling. Det kan förstås som att flickorna redan har det inofficiella trygga nätverket runtomkring sig som ska hjälpa till att stötta upp om flickan mår sämre. Maschi, Perez och Gibsons (2010) visade också att pojkar tidigare får stöd av professionella hjälpare, vilket denna studie verkar stödja. Tanken verkar vara att eftersom

stödet som pojken får är familjebehandling, så tror socialsekreterarna att stödet från familjen kan vara bra nog, om de bara får uppbackning och stöd i att hantera den uppkomna situationen. Detta tyder på att den allmänna bedömningen är att problematiken inte är så pass allvarlig att några invasiva insatser krävs, men socialarbetaren uppmärksammar ändå att det finns ett problem som riskerar att eskalera om inte insatser sätts in i tid. Denna tanke stöds av Maschi, Perez och Gibsons (2010) som säger att synen på könen innebär att flickor generellt sett redan har det trygga nätverket som kan stötta upp när det behövs.

Claezon (2008) menade att pojkar oftare beskrivs som att de var ”drabbade” av problem, medan flickors beskrivs som ”ansvariga”. Detta kan vara en av faktorerna som gör att socialarbetaren beviljar insatser för pojkarna. Det är alltid lättare att känna att man vill hjälpa någon som inte själv bär ansvaret för det inträffade, och där faktorer som gör att någon hamnat snett ligger utanför personen själv. Denna skillnad kan också förstås i ljuset av Claezons (2008) studie där det beskrivs att barn blir omhändertagna när fadern brister i sin stereotypiska föräldraroll som auktoritet i familjen. Tanken på att mammor inte kan gränssätta sina söner är också en bidragande faktor till att ett problembeteende uppstår. Att flera socialsekreterare var villiga att bevilja familjebehandling för pojkar än för flickor i denna studie kan vara så för att de anser att föräldrarna behöver bli stärkta i sin föräldraroll för att kunna gränssätta sitt barn. Kullberg (2010) menar att inom socialtjänsten är det vanligt att föräldrarnas förmåga bedöms utifrån olika förväntningar. Modern ses oftast som den som ska ta hand om barnet, och fadern är den som ska försörja familjen. Tolkas Kullbergs (2010) resultat i ljuset av Claezons (2008) resultat angående att fadern samtidigt är den som ska vara familjens yttersta auktoritet och även den som ska vara försörjande så kan man förstå resultatet i studien som att fadern har misslyckats med sin uppgift att gränssätta, och modern har misslyckats i sin omhändertagande roll. Ungdomens problembeteende är således inte ett fenomen som uppstått i ungdomen själv, utan något som uppkommit i samspelet med familjen, och det finns ett behov av att återupprätta balansen i familjekonstellationen. Claezon (2008) menar även i sin studie att pojkar påverkas särskilt mycket av att inte ha en manlig förebild, vilket skulle förklara varför socialtjänsten i högre grad valde att bevilja pojken familjebehandling.

Laanemets och Kristiansen (2008) skriver att på SiS-institutionerna så visar det sig tydligt hur könsnormativt tänkande tar sig i uttryck. Tanken är att det ska vara både manlig och kvinnlig personal, dock övervägande manlig personal på pojkavdelningarna för att de behöver en auktoritär vuxen som ska hålla pojkarna i schack. Kvinnlig personal är också viktig, men då i

form av en omhändertagande gestalt som ska hjälpa pojkarna till att komma i kontakt med sina känslor. Kopplat till denna studies resultat kan det återigen tolkas som att socialtjänsten reagerar på typiskt manligt kodade beteenden såsom aggressivitet och utagerande, blandat med möjlig psykisk ohälsa, och bedömningen att familjeterapi skulle vara mer relevant för pojkar än för flickor är troligtvis för att pojkar behöver hjälp att stärka sina relationer. Laanemets och Kristiansen (2008) visar att samma sak gäller på SiS-institutioner, där det finns tydliga skillnader i hur personalen behandlar pojkar och flickor. Pojkarna bedömdes vara farligare, och var oftare intagna för våld och kriminalitet. Pojkarnas problematik sågs som väldigt rättfram, den var vad den var, så att säga. Flickornas problematik bedömdes vara mycket mer komplex och djupgående, och de var oftare omhändertagna på grunder som dåliga hemförhållanden, missbruk eller självskadebeteenden. Även Laanemets och Kristiansen (2008) styrker tesen om att skillnaderna som visar sig i uppsatsen kan bero på att problematiken bedöms annorlunda för de olika könen. Snatteri, skolk och utagerande beteende är tydliga, handfasta problem, som till viss del kan kopplas till aggressivitet, och är således ett pojkeproblem, vilket ger en övervikt till insatser för pojkarna.

I bakgrunden noterades att socialtjänsten enligt svensk lagstiftning inte bör göra skillnad på klienter utifrån deras kön. Studiens resultat visar att det finns vissa tendenser till att bevilja insats till pojkar i större utsträckning än för flickor, och en signifikant skillnad när det kom till att bevilja insatsen ”familjebehandling”. Detta kan grunda sig i föreställningen om hur klienternas problem uppstår, och vilka faktorer som är viktigare att titta på, kopplat till könet på klienten. Laanemets och Kristiansen (2008) visar i sin studie att det finns en syn inom socialt arbete att pojkar generellt är mer känslomässigt omogna i förhållande till flickor, de visar också att det finns en syn på att pojkarna har en sämre förmåga att uttrycka sina känslor. Det fanns en syn bland en del av deltagarna i Laanemets och Kristiansens (2008) studie som menade att pojkarnas oförmåga att uttrycka sina känslor är en del i grunden av deras aggressiva beteende, och om de får hjälp att med hur de ska uttrycka sina känslor så hade det hjälpt dem att komma tillrätta med sitt anti-sociala beteende. Om det är en syn som även är prevalent inom socialtjänstens barn och ungdomssektion så hade det kunnat förklara varför familjebehandling för pojken var viktigare än för flickan. Laanemets och Kristiansen (2008) visar att synen på ungdomars problem åtminstone till viss del, är kopplat till deras relationer. Kopplas det till Maschi, Perez och Gibson (2010) samt DuPaul, Jitendra, Tresco, Junod, Volpe och Lutz (2006) som visar att flickor oftast förväntas ha ett mer stabilt och utvecklat socialt nätverk som hjälper till när flickan mår dåligt, medan pojkar saknar detta, så

kan man förstå att pojkarnas behov av att få hjälp att bygga upp det nätverket inom familjen, är något som känns viktigt från socialtjänstens sida. Utifrån det könsnormativa tänket att pojkar har ett sämre socialt utbyggt nätverk och behöver få hjälp med att kunna uttrycka sina känslor så beviljas således en insats som bedöms kunna ge förutsättningar för att familjen tillsammans ska kunna jobba på sin relation, och i förlängningen stoppa pojkens negativa beteende.

Att denna syn existerar inom socialtjänsten bekräftas av det forskningsunderlag studien är grundad på, och bekräftas ytterligare genom resultaten i denna studie.

Diskussion

Metoddiskussion

Det visade sig vara svårt att få tag på önskvärda kontakter. De berörda kommunerna har föreslagit att kontakta barnhandläggare, barnahus, familjeenheten med mera. De uppgifter som kommunerna bidragit med har ibland lett till helt andra personer än de efterfrågade och utifrån det har försöken varit att hitta den relevanta informationen. Det har även noterats problemet med att flera av städerna inte är organiserade på samma sätt. Flera av städerna har inte en tydlig uppdelning mellan barn och ungdom utan kan jobba brett med åldersspannet 0–20 år. Detta upplevdes inte som ett direkt problem. Frågeställningen gällde specifikt ungdomar, men tanken är att även om berörda handläggare jobbar med ett bredare åldersspann, så inkluderar dock arbetsuppgifterna den specifika gruppen som är relevant för studien.

Det låga antalet deltagare (57 stycken) i studien gör att studiens power blir låg, och att det blir svårt att hitta signifikanta skillnader mellan pojkgruppen och flickgruppen. Att studien haft så få deltagare kan bero på att socialsekreterarna har varit så överarbetade att de inte har kunnat ta sig tid att svara på enkäten. Det har varit svårt att få svar ifrån de arbetsledare som har sökts, samt bristande tid för att göra studien, då det fanns en begränsad tid till att samla in data från socialsekreterarna. En anledning till att så många svarade nej på frågan om de skulle beviljat en insats kan vara att de ansåg att vinjetten innehöll för lite information och att de ansåg att det var svårt att fatta ett beslut utifrån den tillgängliga informationen. En mer omfattande vinjett, med en allvarligare problematik hade kunnat leda till att ett högre antal

av deltagarna valde att bevilja insats. Därmed hade upptäckten av signifikanta skillnader angående vilka insatser som beviljades blivit enklare. Det hade å andra sidan fört med sig risken att studien hade fått ett större bortfall om det hade krävts längre tid för socialarbetaren att gå igenom informationen samt ta ställning. Det var således en avvägning mellan hur stor vinjetten skulle vara, och hur stort bortfall vi var villiga att riskera. Resultaten tyder på vissa tendenser till att besluta om insats för pojkar i högre utsträckning än för flickor. Hur hade det sett ut om vinjetten innehöll information om ungdomens sexuella erfarenhet? Kan det då ha blivit en större reaktion för den undersökta flickan? Är det då en risk att avsaknaden av ett sexuellt riskbeteende eller övrigt avvikande beteende påverkar i vilken utsträckning flickorna blir beviljade insatser? Ja, den risken finns alltid. Eftersom det sexuella beteendet verkar vara en stark faktor till varför flickor både aktualiseras och beviljas insatser så hade en sexuell faktor i vinjetten kunna påverka den grad i vilken flickor beviljas åtgärder. Det hade även kunnat belysa om ett sexuellt beteende är en faktor som fortfarande har någon större påverkan, eller om det är en tanke som har blivit minde prevalent de senaste åren.

Anledningen till att frågan om sexuellt beteende inte var med i vinjetten var att den tidigare forskningen visade på att det var så tydligt kopplat till flickor att det riskerade att ge en snedfördelning i hur svaren hade sett ut. Tanken var att ge vinjetten en så balanserad beskrivning som möjligt, som inte var varken tydligt manligt eller kvinnligt kodad utan var så neutral som det gick.

Det är tänkbart att eftersom enkäten innehöll aspekter av våld, som generellt ses som ett typiskt manligt problem, så hade även det påverkat i riktningen att socialsekreterarna i större utsträckning valde att sätta in insatser för pojken.

På grund utav att två olika vinjetter skickades ut till alla kontor, så finns alltid risken att deltagarna diskuterar frågorna med varandra, både under tiden de själva ska svara, men även under exempelvis fikaraster. Detta riskerar att klargöra syftet med studien för deltagarna eftersom det snabbt blir tydligt att det enda som skiljer de båda vinjetterna åt är könet på den fiktiva personen som vinjetten handlar om, och utifrån det kan socialarbetarna dra slutsatsen att studien egentligen fokuserar på kön. Det är en risk man alltid får räkna med i den här typen av studier. Det går inte att säkerställa att deltagarna inte kan räkna ut vad studiens egentliga syfte är. Förhoppningen är att studiens syfte inte framkom för deltagarna, utan att de kunde förhålla sig till den som professionella myndighetsutövare, och inte låta studiens underliggande syfte påverka dem.

Resultatdiskussion

Tidigare studier visade på att för flickor var de stora problemen att de utsatte sig för olika former av sexuella risker, och att det var ett av skälen till att de blev aktualiserade av socialtjänsten. Ett visst sexuellt beteende anses vara allvarligare för flickor än för pojkar, det som hos pojkar anses vara ett normalt beteende, som att ha flera partners till exempel, kan hos flickor anses vara ett riskbeteende. Kopplat till det kan det tänkas att socialtjänsten styrs av könsnormer, där det är okej för pojkar att vara sexuellt aktiva, medan flickor förväntas hålla på sig och inte ha flera sexualpartners. Det kan också förhålla sig så att flickor faktiskt riskerar mer genom ett sexuellt riskbeteende, eftersom de kan bli gravida och konsekvenserna är allvarligare för dem än för pojkar.

Två av deltagarna hade valt att bevilja insats av typen ”Omedelbart omhändertagande enligt LVU”, vilket var intressant då det var en insats som lades till för att täcka alla möjliga insatser som enligt svensk lag kan ges (här inkluderas alltså inte lokala insatser). Vid en närmare analys av de båda svaren visade det sig att en av dem hade klickat i alla alternativ, både på vilka insatser som kunde beviljas, men även angående vilka faktorer som hade påverkat valet. Man kan således anta att personen hade skyndat igenom enkäten, och kryssat i alla svaren. Den andra deltagaren hade dock inte klickat i alla svaren, på vare sig möjliga insatser eller faktorer, vilket kan innebära att personen har varit mer eftertänksam i sina åsikter om varför hen har valt dessa insatser. Det fanns dock ingen möjlighet att själv beskriva varför socialarbetaren gjort de val som gjort i enkäten, och därför kan denna studie inte säga någonting om varför hen tyckte att omhändertagande enligt LVU var en relevant insats för ungdomen. En förklaring till detta kan vara att den ena respondenten inte läst tillräckligt tydligt, och den andra som valt att bevilja LVU kan vara en utstickare som inte på något sätt representerar socialtjänsten i stort.

Som tidigare nämnts inkom det sjutton kommentarer angående andra möjligheter för insatser för ungdomen, av de som valde att bevilja insats. Majoriteten av dem handlade om att vinjetten innehöll för lite information om ungdomen för att de skulle kunna ta ett beslut kring vilken typ av insats de ville bevilja. Detta var aspekter som hade diskuterats innan enkäten skickades ut, och beslutet hade tagits att för att få så många socialsekreterare som möjligt att svara så behöver enkäten vara kort, och innehålla så mycket information det går på relativt få ord. Utöver kommentarerna om att det inte var tillräckligt med information så

finns det kommentarer om att socialarbetaren hade behövt kontakta skola, föräldrar, ha samtal med ungdomen själv med mera. Det är inte alldeles enkelt att utforma en vinjett samt enkät som täcker merparten av problematiken som ska generera ett tillfredsställande resultat. Hade vinjetten och enkäten dessutom varit mer omfattande, så finns risken att färre handläggare skulle tagit sig tiden att läsa igenom samt svara på frågorna. Tanken var att hade enkäten varit längre så hade inte många tagit sig tiden att läsa den ordentligt och det hade riskerat att ge ännu färre svar. Flera av deltagarna tog även upp aspekten av att om de hade kunnat hålla ett samtal med föräldrar och ungdom så hade de kunnat jobba med motivationen hos båda parter till att ta tag i problemet själva, och då inte behöva en insats från socialtjänsten. Det kan förstås som att problemen inte var så allvarliga att de inte kunde lösas med hjälp av lite stöttning från en socialsekreterare. Ytterligare några socialsekreterare gav mer specifika exempel på lokala insatser de hade kunnat erbjuda. Detta sågs som en positiv sak, då det inte var något som kunde vara med i enkäten (eftersom då hade det behövts göra en enkät per stad, och känna till alla deras lokala alternativ), men gav ändå en insyn i hur socialarbetarna tänkte kring ungdomens problematik. För pojkarna handlade socialsekreterarnas möjliga insatser i större utsträckning om att motivera föräldrarna och ungdomen själv. För flickorna fanns det fler förslag på olika insatser och kontakt med professionella.

Som nämnts tidigare säger Sveriges lag att man ska se till individens bästa, och inte låta faktorer som kön påverka. Studien kan på grund av sitt upplägg inte med säkerhet säga om kön är den avgörande faktorn för beviljandet av insats. Däremot kan det skönjas att kön har en påverkan i bedömningen avseende graden av beviljandet av insatser. Detta kan antingen bero på att föreställningen om manligt och kvinnligt fortfarande existerar, eller att det faktiskt finns en skillnad mellan hur pojkars och flickors problematik utvecklas över tid., och hur de ska bemötas. Barnens problematik kan ha sin grund i sociala konstruktioner, med andra ord så blir människor socialiserade in i ett könsnormativt beteende. Däremot är den faktiska handlingen en objektiv verklighet och ska bemötas som sådan. Skillnaden i bedömning kan också bero på att handläggare inom socialtjänsten har erfarenhet av att pojkars beteende riskerar att leda till grövre problematik om de inte får hjälp i tid.

Utifrån beviljandet av insatsen ”familjebehandling” kan man se att det finns en signifikant skillnad i de fall som handläggarna valde att bevilja insats. Den tidigare forskningen som gjorts på könsroller, könsförväntningar och socialtjänstens syn på de olika könen behov,

stämmer väl överens med resultaten i denna studie. Eftersom det tidigare visats att det finns en förväntan om att flickor i större utsträckning har ett utbyggt nätverk som skyddar, så är det inte orimligt att anta att utifrån socialtjänstens sida utgå ifrån att pojkarnas beteende ligger i en större farozon för att eskalera och bli värre. Det hade även kunnat förklara varför just familjebehandling är den insats som visade på en signifikant skillnad, just för att det också visat sig att pojkar har svårare att uttrycka sina känslor och tankar, och det finns en syn om att det är det som pojkarna behöver. Så sammanfattningsvis kan resultatet tolkas som att typiska pojkproblem, bristande nätverk och en oförmåga att uttrycka sina känslor är de faktorer som kan antas väga tyngst i argumentationen om varför familjebehandling är den insats som skiljer sig från de övriga insatserna.

Socialekreterarnas arbetslivserfarenhet kan också diskuteras, det blev tydligt i analysen att det fanns en begränsad erfarenhet av myndighetsutövning bland de tillfrågade. Hälften av respondenterna hade mindre än tre års erfarenhet, och nästan hälften hade ingen erfarenhet av annan myndighetsutövning. Kan det vara så att de handläggare som med kortare erfarenhet tenderar att ta problematiken på större allvar än de med lång arbetslivserfarenhet? Resultatet i studien visar inte en signifikant skillnad, men tendenser kan skönjas att handläggarnas erfarenhet har en betydelse. Ju längre erfarenhet handläggaren har, desto mindre benägen är denne till att bevilja insats, baserat på just denna studies vinjett.

Som ny på en arbetsplats kan man vara väldigt osäker, och då tenderar man att rådfråga äldre, mer erfarna kollegor. Som Skau (2007) skriver, kan en personalgrupp inte enbart vara till nytta. Det finns en speciell kultur inom varje organisation, som sätter normen för arbetsplatsen i fråga, det skapas också en statushierarki där de äldre och mer erfarna socialekreterarna besitter en större makt än de yngre, oerfarna. Man vill ju inte heller vara ensam om sina åsikter och sticka ut, då riskerar man att bli utstött. Socialekreterarna fick i detta fall svara på en enkät som ingen annan än uppsatsförfattarna fått ta del av. Det innebär att man kan anta att socialekreterarnas svar var baserade på deras egen bedömningsförmåga. Dock är det inte heller uteslutet att de samtalat med sina kollegor. Ett problem med att socialekreterarna pratar med varandra är att det påverkar utfallet av undersökningen, då det för det första kan bli uppenbart att det är kön som är det egentliga syftet, och även att de som är nyare på arbetsplatsen frågar om råd från de äldre, och därmed inte ger sin egen syn på saken. Detta kan dock även ses som en styrka i studien, då det i större utsträckning speglar hur verkligheten ser ut. Det är sällan så att man som socialekreterare sitter och arbetar i ett vakuum, utan oftast finns möjligheten att diskutera

med kollegor om det är något man undrar över. På så vis är det möjligt att argumentera för att studien i större utsträckning speglar hur ett faktiskt beslut hade gått till.

Att det finns så många handläggare med kortare erfarenhet riskerar att bli ett problem för arbetsplatsen då det inte har funnits tid att utveckla sin kompetens ordentligt. Med en sådan ruljans det finns på socialtjänsten idag så är risken att det inte finns tid att utveckla ordentliga rutiner för arbetarna, och på en arbetsplats med begränsad erfarenhet av hur ett arbete ska utföras så är det mycket kunskap som saknas som bara kan fås genom erfarenhet. Med detta sagt så betyder det naturligtvis inte att socialsekreterarna i studien gör ett dåligt jobb, men konsekvensen är att den tysta kunskapen som byggs upp över tid, inte hinner utvecklas, och föras vidare till de nyanställda. I förlängningen så innebär detta att erfarenheten försvinner ut i tomma intet, och arbetet för att återskapa erfarenheten börjar om på noll. Även om handläggningsarbetet utgår ifrån tydliga lagliga ramar så är den tysta kunskapen ovärderlig. På grund av att arbetet handlar så mycket om att hålla kontakt med olika institutioner och olika människor, så är det kontaktnät som byggts upp över tid ett viktigt verktyg. Kontakter och relationer är ingenting som kan föras vidare till nyanställda, och på grund av det måste ett nytt nätverk, och ett nytt förtroende byggas upp för varje ny person som anställs.

Ytterligare forskning

På grund av det begränsade materialet i studien så har det inte varit möjligt att fullt ut dra de slutsatser som studien ämnade undersöka. Intressant för vidare forskning vore således att replikera studien med ett större antal deltagare för att undersöka om de antagna skillnaderna om det finns en skillnad i om klienten får en insats beviljad baserad på kön, håller upp. Vidare vore det möjligt att studera huruvida socialsekreterarens kön spelar roll i viljan att bevilja en insats. Det hade även varit möjligt att titta på effekterna av de olika insatserna för pojkar och flickor, på så vis hade man kunnat klargöra om det finns en legitim anledning i att faktiskt göra en skillnad när det kommer till vilken insats som beviljas. Resultatet visar att det finns en signifikant skillnad i benägenhet att bevilja familjebehandling, beror det på att familjebehandling är effektivare för pojkar än för flickor, och att det är därför skillnaden finns?

Detta är fyra möjliga områden som det kan vara värt att forska vidare på.

Slutsatser

Studiens syfte var att i första hand undersöka huruvida det finns en skillnad i benägenheten att bevilja ungdomar insats, baserat på deras kön. Studiens slutsatser är att man inte kan hävda att så är fallet. Vissa tendenser kan anas, men inget tydligt signifikant samband.

I andra hand tittar studien på om insatserna skiljer sig åt när beslut om beviljad insats är taget. Där finns det en signifikant skillnad angående insatsen ”familjebehandling”, där pojkar i större utsträckning beviljas insatsen.

Dessa resultat följer den tidigare forskningen som visat på att inom olika delar av socialtjänsten bedöms klienternas behov av vissa typer av insatser olika beroende på om klienten är en man eller kvinna. Tidigare studier inom genusteori har också visat på hur de olika förväntningarna ser ut på de olika könen, och även i dessa kunde man se spår av i studiens resultat.

Studien har sina uppenbara begränsningar som har diskuterats tidigare, men trots detta har det gått att finna vissa signifikanta resultat. Dessa resultat, både de signifikanta och icke-signifikanta, måste ses igenom linsen av ett begränsat antal deltagare som påverkar studiens utfall. För att säkerställa att de skillnaderna som upptäcktes i studien faktiskt existerar, och klargöra om de områden där vi bara ser tendenser är riktiga eller falska korrelationer, behöver studien göras om i större skala. Det hade även ökat möjligheterna att kunna generalisera resultaten till andra städer.

Utifrån den påträffade skillnaden så är förhoppningen att studien ska bidra till ökad förståelse och insikt hos socialarbetare som får handläggaren att ta med genusaspekten i sina bedömningar. Förhoppningen är även att studien uppmärksammar kommande generationer socialsekreterare på problematiken med att göra kön på sina klienter, och hur detta kan ta sig i uttryck i det sociala arbetet.

Litteraturförteckning

Agrell, C. & Larsson, S. (1997) *Beskrivningar av pojkar och flickor i sociala utredningar i LVU-ärenden*. Hämtad från <http://oru.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A479119&dswid=-5123>

Berger, P.L. & Luckmann, T. (1991). *The social construction of reality: a treatise in the sociology of knowledge*. (Repr.) London: Penguin.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.

Claezon, I. (2008). *Att göra skillnad: könsperspektiv i socialt arbete med barn och ungdomar*. Stockholm: Allmänna barnhuset.

Dennis, J. P. (den 20 03 2012). *Girls Will Be Girls: Childhood Gender Polarization and Delinquency*. Hämtat från Sage journals: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1557085111435537> den 20 03 2017

DuPaul, G. J., Jitendra, A. K., Tresco, K. E., Junod, R. E., Volpe, R. J., & Lutz, J. G. (06 2006). *Children With Attention Deficit Hyperactivity Disorder: Are There Gender Differences in School Functioning?* Hämtat från ProQuest: <http://search.proquest.com/central/docview/219655358/9B563521805C480DPQ/2?accountid=11754> den 20 03 2017

Fook, J., Ryan, M., & Hawkins, L. (1997). *Towards a Theory of Social Work Expertise*. Hämtad från British Journal of Social Work: <https://academic.oup.com/bjsw/article/27/3/399/1735376/Towards-a-Theory-of-Social-Work-Expertise> den 13 06 2017

Fäldt, J., & Kullberg, C. (2012a). Genusskapande processer i det sociala arbetets praktik. i C. Kullberg, M. Herz, J. Fäldt, V. Wallroth, & M. Skillmark, *Genus i socialt arbete* (ss. 144-174). Malmö: Liber AB.

Fäldt, J., & Kullberg, C. (den 19 09 2012b). *Implications of Male and Female Same-Gender Dyads*. Hämtat från Taylor & Francis Online:

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01488376.2012.723976> den 20 03 2017

Hilte, M. (2000). *Förändring och kön i socialt arbete: en narrativ analys av en människobehandlande organisation*. Lund:

Kullberg, C. (01 2004). *Samma bakgrund men olika insatser: Socialarbetares problembedömningar och planerade hjälpinsatser till ensamstående fäder respektive mödrar i behov av försörjningsstöd*. Hämtat från ResearchGate:

https://www.researchgate.net/publication/266852124_Samma_bakgrund_men_olika_insatser_Socialarbetares_problembedomningar_och_planerade_hjulpinsatser_till_ensamstaende_fader_respektive_modrar_i_behov_av_forsorjningsstod den 20 03 2017

Kullberg, C. (2006) *Paid work, education and competence. Social workers' interviews with male and female clients applying for income support*. European Journal of Social Work, 9:3, 339-355, DOI: 10.1080/13691450600828390

Kullberg, C. (2010) Genus i samtal och bedömningar inom socialt arbete. i Larsson, S. & Trygged, S., *Counselling, stödsamtal i socialt arbete* (ss. 197-224). Stockholm: Gothia Förlag.

Kullberg, C., & Herz, M. (2015). *Genus och evidensbaserade instrument och tekniker i socialt arbete: En pilotstudie av motiverande samtal*. Hämtat från Malmö University electronic publishing: <https://dspace.mah.se/handle/2043/19495> den 20 03 2017

Laanemets, L. & Kristiansen, A. (2008). *Kön och behandling inom tvångsvård: en studie av hur vården organiseras med avseende på genus*. Stockholm: Statens institutionsstyrelse (SiS). Hämtad från <http://stat-inst.se/webbshop/1-2008-kon-och-behandling-inom-tvangsvard/>

Maschi, T., Hatcher, S. S., Schwalbe, C. S., & Rosato, N. S. (12 2008). *Mapping the social service pathways of youth to and through the juvenile justice system: A comprehensive review*. Hämtat från ScienceDirect: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0190740908001059> den 20 03 2017

Maschi, T., Perez, R. M., & Gibson, S. (den 26 03 2010). *Examining Gender Differences in Service Utilization among Children: Nature, Nurture, or Social Network?* Hämtat från ProQuest: <http://search.proquest.com/central/docview/346166886/71EDF7BE21564372PQ/1?accountid=11754> den 20 03 2017

Maschi, T., Schwalbe, C. S., Morgen, K., Gibson, S., & Violette, N. M. (02 2009). *Exploring the influence of gender on adolescents' service needs and service pathways*. Hämtat från ScienceDirect: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0190740908001898> den 20 03 2017

Mattsson, T. (2002). *Kön och genus: i samhället och i det sociala arbetet*. Lund: Samhällsvetenskapliga fakulteten, Lunds universitet.

Mattsson, T. (2015). *Intersektionalitet i socialt arbete: teori, reflektion och praxis*. (2. uppl.) Malmö: Gleerups Utbildning.

Zarger, M.M., & Rich, B.A. (2016). *Predictors of treatment utilization among adolescents with social anxiety disorder*. Hämtat från ScienceDirect: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0190740916304224> den 20 03 2017

Schlytter, A. (1999). *Kön och juridik i socialt arbete: tillämpningen av 3 § LVU på länsrättsnivå*. Lund: Studentlitteratur.

Skau, G.M. (2007). *Mellan makt och hjälp: [om det flertydiga förhållandet mellan klient och hjälpare]*. (3.,[uppdaterade] uppl.) Stockholm: Liber.

Socialstyrelsen. (2013) *Barn och unga – insatser år 2013, Vissa insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)*. Hämtad från <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2014/2014-9-1>

Socialstyrelsen (2014) *Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2014* Hämtad från <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2015/2015-12-33>

Bilagor

Vinjett Marie/Mikael

Marie/Mikael är 14 år och går i sjunde klass. Marie/Mikael bor tillsammans med sina föräldrar och ett yngre syskon i en villa i en medelstor Svensk stad. Marie/Mikael aktualiseras hos socialtjänsten på grund av en anmälan från skolan angående skolk och störande beteende. I anmälan framkommer att Marie/Mikael under det senaste halvåret haft en frånvaro på 20%, och har varit utagerande i form av munhuggande med lärare och mycket tjafs med kompisar och vid ett enstaka tillfälle har slag utdelats. Vidare framkommer att Marie/Mikael har påkommits med att snatta godis i den lokala kiosken vid två tillfällen. Marie har i samtal med kurator berättat att hon/han ibland inte mår bra och kurator utesluter inte att det kan röra sig om någon form av psykisk ohälsa. Föräldrarna har blivit kontaktade av skolan och blivit informerade om Maries/Mikaels beteende. De har även blivit kontaktade av den lokala kiosken med anledning av snatteriet. Marie/Mikael blev aldrig polisanmäld angående snatteriet, men ägaren har sagt att om det sker en gång till så kommer polisen att kontaktas. Maries/Mikaels föräldrar upplever att Marie/Mikael har förändrats sedan hon/han började i sjuan och att Marie/Mikael har fått ett nytt umgänge, de upplever det dock inte som ett problem. Familjen har aldrig tidigare varit aktualiserade hos socialtjänsten.

Enkät

Deltagarens information:

Vilket kön identifierar du dig med?

- Man
- Kvinna
- Annat

Din ålder? (endast siffror, ålder i år=30)

Vilket åldersspann arbetar du med? (klientens ålder, endast siffror)

Antal arbetade år inom barn och ungdom:

- Mindre än 1 år
- 1-2 år
- 2-3 år
- 3-4 år
- 4-5 år
- 5-6 år
- Fler än 6 år.

Antal arbetade år med annan myndighetsutövning:

- Mindre än 1 år
- 1-2 år
- 2-3
- 3-4 år
- 4-5
- 6 år eller mer

Utifrån den ovan givna informationen, tycker du att socialtjänsten bör besluta om en insats för Marie/Mikael

- ja
- nej

Vilken/Vilka typer av insats tycker du är relevant? (Flera alternativ är möjliga)

- Ungdomsbehandling
- Kontaktperson
- Kontaktfamilj
- SoL-placering på HVB-hem
- SoL-placering i familjehem
- Familjebehandling
- Tvångsomhändertagande enligt LVU
- Annat

Vad borde göras istället? (Flera alternativ är möjliga)

- Referera familjen vidare till BUP, eller annan relevant organisation
- Rådgöra med skolan, eller annan relevant organisation.
- Ingenting
- Annat

Avgörande faktorer för att bevilja insats (markera alla relevanta svar)

- Skolk
- Utagerande
- Snatteri
- Psykisk ohälsa
- Familjesituationen
- Annat

Mail till chefer

Hej. Vi är två socionomstudenter som går vår sjätte termin på Jönköping University.

Vi håller just nu på att skriva C-uppsats och vårt val är att undersöka om det, mellan städerna, skiljer sig i vilka insatser som beviljas till ungdomar. För att avgränsa undersökningen har vi valt att bara titta på medelstora Svenska städer med 100,000-150,000 invånare, därför är era svar betydelsefulla.

Med anledning av detta har vi utformat en Web-enkät som vi vore väldigt tacksamma över om era handläggare kunde svara på. Det är ett fåtal frågor och enkäten tar max 5 minuter i anspråk. Om ni väljer att delta i studien skulle det vara smidigast om vi fick veta hur många handläggare som arbetar med ungdomshandläggning samt deras mailadresser för att kunna maila ut enkäten.

Vid frågor kan ni kontakta oss antingen via mail, eller på telefon:

Marcus Andersson: 073xxxxxxx, anma1400@student.ju.se

Nona Sas: 073xxxxxxx, sano1476@student.ju.se

Mvh // Marcus & Nona

Mail till handläggare

Hej

Vi är två socionomstudenter i Jönköping som håller på med examensarbete. Vi har från din chef erhållit ett godkännande att kontakta dig och be dig delta i vår korta enkätundersökning.

Du kommer till den genom att klicka på följande länk: Länk till enkäten
Om det krävs att du loggar in, för att kunna genomföra undersökningen, använd följande lösenord: XXXXXXXXX

Fungerar inte länken klipp ut följande adress och klistra in den i din webbläsare.

<https://www.esmaker.net/nx2/s.aspx?id=3dd005754ad3>

Tack för din medverkan!

Din e-postadress kan inte på något sätt kopplas samman med dina avgivna svar.

Om e-postmeddelandet inte visas korrekt, kan det ses i sin helhet via följande länk:

<https://www.esmaker.net/nx2/Public/ShowMail.aspx?i=54b1e687-6c25-4d79-aa10-3dd005754ad3&r=-1>